Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дениз • ШИНАРА, 8 ИЮЛЬ, 1980 ШУ. • № 81 (6211). • Мах 2 кепиг.

КПСС XXVI СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ!

Бурув тохилга сихдаьд

СССР керда Конституци тIайийца кхо шу дузача денна къахьегама совгIат а кийчдеш, КПСС XXVI съезда сийленца накъабахара шерра социалистически ахь йоарждаьй Малгобенски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша. Боккха къахьегама толам а боаккхаш чакхдаьккхад цар пятилетка тIеххьарча шера хьалхара ах шу. 23 июнага кхачилехьа бурув тохара ах шера план тIеххоачаш а яь. ПланагIа лаьрхIачул совгIа цар техар хилар 206 метр бурув, хIаьта тIайийцача деккарел совгIа техар ах бIаь совгIа метр хилар. Цу юкедисача деношка УБР коллективо кхы а дукха бурув тохаргда заданел совгIа.

Укхаза къахьегаш йолча кхойтта бригадах ворхI бригада коллективо ханал дукха хьалха кхоачашъьйй бурув тохара пхе шера план. Царех я буровой начальникаш Г. Хантемиров, М. Халиев, Б. Кашников, Г. Поплавхадзе, В. Пузенко, кхыбараш керте латта коллективаш.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш боацача УБР бурувдеттараша лаьрхIад шоай къахьегама цIейна дика совгIат а кийдеш, укх шера 7 сентябре бурув тохара пхе шера план кхоачашъе. Юкхьанца тIайийцача социалистически деккарех лаьрхIачул ши бутт хьалха хул пхе шера план кхоачашъяр. ХIанзалехьа УБР коллективо техад 103200 метр бурув, пятилеткана планагIа тоха дезаш дар 107690 метр мара доацача.

Сихен кIоарген бурув тохарал совгIа управлене бурувдеттараша тIагIертта къовсам лоаттабу кхоки баран хьурмат даран. Цу даькъе дика ка йоалаш къахьег дуккхача буровой коллективаша. Масала, пятилетка дIадахача дикъ шерен ах шерен юрски тIоамашкара мехкадаьтта гучадакхара бурув тохаш йолча Г. Хантемирова кулгалдеча коллективо кходаьд 800 эзар гаргга сом. Из цуц вIаштIехьдаьннад бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги, запасни оатхалаш, кхыйоле материалаш кхоярах, бурувдеттача остех бизза пайда ийбарах.

Малгобенски бурув тохара балхий управлене эттара хьалха, 1979 шера 21 декабре, пхе шера план кхоачашъярах рапорт денича Галаев Iийсас кулгалдеча бригада коллективе кхы а дикагIа дIабода бурув тохарен кхом барен болх. Ер пятилетка йоллаелча дена 13530 совгIа метр бурув техад цо, пачхьалкхен планагIа тоха дезаш хиннар 12470 метр мара доацача. Дика лел цун болх дIахо а. Укх шера хьалхарча ах шера задани кхоачашъярах май бетта рапорт делар цо, хIаьта дIадахача бетта бурув тохара план 18 июне кхоачашйир бригадерча бурувдеттараша. Ер пятилетка йоллаелча дена пачхьалкхална цар бен пайда цхьа миллиони 864 эзари сом да. Иштта къахьегаш йолча цун сийна укх шера 24 июне Малгобенски бурув тохара балхий управлене урагIъяхийтар цIе байрах.

МагIалбикерча бурувдеттараш тIа-тIа шоай хьинар, айдеш къахьегаш ба укх деношка СССР керда Конституци тIайийца кхо шу дузача цIейнкен КПСС XXVI съезд хьаеллача денаж сийленца накъабахара.

М. ДАСКИЕВ.

Яххайтта шу дизад Грозненски вагонин депо балха моттиг ца хувцаш токара, коммунистически къахьегама ударника Нижибицкий Николай Федоровича къахьега. Цу шерашка йий балхах тIеххдика кхийттая из. Цудухьа вIаштIехьдоал цун юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 130—140 процент кхоачашъе.

Депо дикагIвола рационализатор лоархIаш ва Николай Федорович. Цхьа шу дIаладац цо массехк рационализаторски предложени кийч а яь, производстване юкъе ца хьош.

СУРТА ТIА: токарь Н. Нижибицкий.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ ЭТТАБ

КПСС XXVI съезда сийленца накъабихара къахьегама вахте этача «Грозэнерго» энергетикаша дика къахьегама толамаш доахаш чакхдаьккхад дIадаха ах шу. ТIеххоачашъьй электрически вIовхелен энерги пккхара ялх бетта план. Пачхалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа яьккхай ворхI миллион киловаттсахьат электроэнерги. Заданел совгIа дIаяхийтай 196-гигакалори вIовхала энерги. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад оборудоване балха технологически режим нийса лелаярах.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа укхаза № 2 йолча теплоэлектроцентрала, цхьоазагIвен кхоалагIчун электростанцей, объединенен Грозненски ТЭЦ-в, «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно - наладочни предприяте коллективаш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ХЬАЛХАРА ТОЛАМ

Пхи бIаь совгIа гектара тIа шоаш кхебаь мукх массехк дийнахьа чуйица баьккхаб Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза механизатораша. Цар шоаш ярех йийтта комбайн хьалай на чуэцаш. Царел совгIа царна новкъостал деш шоай районерча «Путь к коммунизму» яхача колхозера йийтта комбайна а хиннай яьккха.

ХIара гектара тIара 37,7 центнер яьккхай.

Из толам боаккхача хьинаре, къахьийгад комбайнераша Кусмачев Павла, Зыгин Александра, Ткачев Михаила, Дзыгин Василе, кхычар. Цар хIаране 120—190 процент кхоачашъьй шоай дийнахьара балха нормаш.

Комбайнераша яхье а баьнна хьинар ца кIоаделлаш къахьийгад ялат керттерча тоне хьатIаувзаш боахкача механизатораша Зыбин Александра, Подберезный Николая, Чечелев Ивана.

Иштта сиха чуйица даккха дерхI колхозе укх деношка хьалха доладургдолаш кIа а. Дикача хьокхаяшца КПСС XXVI съезда накъабаха уйла йолаш ба колхозхой.

БIУБЕННА КЪАХЬЕГАШ БА

Шоай предприяте продукци халкъа боахаме эшилга дика кхета а деш къахьег Грозненерча «Дружба» яхача кароважин фабрика болхлоша. Цар хадланза кхоачаш а тIеххоачаш а ю планаш тIайийца декхари.

Продукци хьаяра ах шера план 23 июне кхоачашйир оаха, — аьлар фабрика директора Котиков Хьажмурда. Заданел совгIа 59 эзар сома маьхъа тайп - тайпара йола продукци арахийцай. ХIаьта реализаце план а иштта ханал хьалха кхоачашйир тха коллективо.

Фабрике яьржача социалистически яхье хьалха латт къона коммунист Гиреев Висангири начальник вола кароважин цех. Болхлошта юкъе белгалбаьнна дика къахьегаш ба беговщик Карпин Иван Федорович, швишица Сибарева Людмила Ивановна, швея - мотористка Курбанова Люба, закройщик Абубакаров Султан.

КПСС Центральни Комитета пленума (1980 ш.) Пленумо парте XXVI съезд гулъеа аьнна баьча соцамол цига новкъоста Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьлол дог гIоздаьккхад фабрика болхлой. Кхы а доккхагIча хьинарца къахьег цар, шерра йоаржаяй съезда баха ма боагIара накъабахаре йола социалистически яхь, цу яхье производственни толамаш а довл.

БIарчча пятилетка а цун тIеххьарча шера заданеш а ханал хьалха кхоачашъяь накъагIоргда тхо парте а советски халкъа а вахаре хулача доккхача хIамана. — йоал фабрика болхлоша.

Ю. ЧАХКИЕВ.

КПСС ЦК Политбюро, СССР Лаккхехьарча Совета Президиуме, СССР Министрий Совете

СССР-еи ФРГ-еи кулгалхоша вIаши даьча къамаьлий итогех

КПСС ЦК Политбюро, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совет КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкоа Германе Федеративни Республика федеральни канцлерца Г. Шмидтаци, федеральни канцлера заместителица, кхыча мехкашцарча гIулакхий министрца Г.-Д. Геншерца вIаши даьча къамаьлий итогашка хьажа а хьежа бIарччa а беззa а къовбалбу Л. И. Брежнев керте латтача советски делегаце баь болх. ВIаши даьча къамаьлий итогаш машари кхерамзлен чIоагIъяра, дунен халкъашта юкъера хьая дикагIа хилийтара Советски Союза ФРГ-ей юкъера вIаши цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIодовладара юкъедикха цIенхаштта даькъа да.

Къаьстта лоархIам болаш да дунен халкъашта юкъера хьал чоалхане дийрза, цхьадолча дешаех хетар хоалуш бе-бе доллаше а, вIаши къамаьлаш дарца шина а оагIоно корта а болаш кхохкам кIаьдбар хилийза даргдолаш, хила йиш йолаш а пайдане а лоархIаш хилар, дунен халкъашта юкъерча отношеней керттера тенденци из лоархIаш хилар.

Тоххамах чакхбаьннача ленински накъагIа долхаш а вежарашха йолча социалистически пачхьалкхенашца дагa а дацна гIулакхаш дIадеш а советски делегаце советски халкъа лоIам гойташ керттера уйла тIалхийтар машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чIоагIъяра, герзаш хьаделга сихдар юхатохара, герзаш Iодахкара дешашта.

Л. И. Брежнева Советски Союза цIерагIа керда кхелли хьадда йола предложенеш йоалайир цу дешашта барт бара тIеерваль, царца иштта юкъера йIоахал йолча ракетно - ядерни герзашта йоагIараш а йолаш.

Наькъа юкъера йIоахал йолча Европерча герзахьахкагIа ше лаьхар баьнь а деш, советски оагIоно, машарен кхерамзлен шерра хьаштан кертера а лоархIаш, предложени елар наькъа юкъера йIоахал йолча ракетно - ядерни герзах дола доаш цхьайн ханна а хьалха даьха латтача американски ядерни средствай дешаца айхха дийза а дола дош къовсадара дийсагIа дола наькъаш лаха доладала деза аьнна. Из деш дерхIаш да цу дешаех бен бола барт стратегически герзашта нииь бехкара дола советско - американски договор (ОСВ-2) ший низах делча ма-ра чакхбакха йиш йоацилга.

Советски оагIоно хьадда уйлаш дIайовзийтар Центральни Европе герзанцера кхааши герзаш цхьана кIезигдарца юкзеений йола. Уж дIайовзийтар цу предложений ларда тIа вIаши тIехца тарлу решенеш кийчъяра керда низ балара духьа.

Советски Союзе дог доахаш ба махбузек пачхьалкхеной правительствашa шоай бехктоххам кхетабергхиларген Европан деррига дунен халкъий хьашташца дIа ма деххара йолча советски инициативашта дика лоIам хилара уйланца шоп даларген.

КПСС ЦК Политбюрон, СССР Лаккхехьарча Совета Президиуми, СССР Министрий Советa раьза а СССР-и ФРГ-и юкъера отношеней хьакъехьара дешаш вIаши дувцарах хьахиннараша. ОагIонашa дIахо йодача хана а шоай политика вIаши даьча договарийн соглашенийн, эгзара хьалха 1970 шера 12 августе даьча договора ларда тIа массaзa а чIоагIа а лелаергйолга бакъдар шинна а пачхьалкхена юкъера вIаши цхьана леладу гIулакхаш дIахо корта а болаш дIахьорзхилара тешал да.

Москве вIаши къамаьлаш деш СССР-и ФРГ-и юкъера экономикан промышленностен даькъерча керттерча лоастамий хьакъехьа йIаьххача хьаварча программина кулгаш йодар вIаши цхьана леладу боахама бузамаш чIоагIдара, хIаьта цуйца цхьана цар политически отношеней материальни лард чIоагIъяра а юкъедикха дика доккха даькъа да.

ЙоагI - йоагIача советски ведомстваши организацешта тIадиллад тIайийца программа чакхъякхара де мел дезар де. Из эффективно чакхъякхаро, кхетадеш ма хиллара, ФРГ оагIорахьара корта бола гIулакхаш делга а дIадех.

Новкъост Л. И. БРЕЖНЕВ Москвера дIавахар

5 июле Москвера салаIа дIавахар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев.

Аэродроме из накъавоаккхаш хилар новкъостий Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, М. С. Горбачев, И. Н. Демичев, П. Н. Пономарев, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков, кхыбола новкъостий.

(ТАСС).

ХА ДIАЙОДАШ ЛАТТ

Беркате хиннад ятлагIа пятилетка чакхйоала шу МагIалбикерча ахархошта, Iалаьмате дика хьийкъад укхаза ка бола ялаташ. Сихен ца дойташ из беркат чуэцарал, ханнахьа кIи-марс чакхбаккхарал, пачхьалкхенна хьалхашкаре декхараш диза кхоачашдарах бехктоккамегIен сийлахьен тIулакх дац тахан районерча юртбоахама къахьегамхой.

Районерча боахамашка уж бехктоккаме декхараш миштa кхоачашду, ка бола ялаташ чуэцара балхаш миштa вIаштIехьдаьхад хьожаш хилар 3 июне «Сердало» газета рейдовa бригада.

Районе массарел хьалха кIи-марс дIаболабаьн сихагIа ка бола ялаташ чуэцара балхаш дIахьоши ба укх шера «Кавказ» совхозера ахархой: 1552 гектара тIа ду боахама ка бола ялаташ. Районерча кхыча боахамашка а сацна, ипатовский метода чакхбаккха лаьрхIад укхаза укх шера кIи-марс. Цунца цуззаденна деррига балхаш цхьатарра дIадахьара лаьрхIа тайп-тайпарча звенох латташ йола комплекс вIашагIъеллай хьалххехьа.

ХIаналехьа хьакхари аьрдари къаьст-къаьста долаш совхоза механизатораша чуийцаб ворхI бIаь совгIа гектара тIара мукх. Ялат чуэцача хьинар кхо ца леш къахьегаш къаьстта дика хьокхамаш доахаш ба комбайнераш В. И. Евсееви И. М. Еремееви.

Цхьабакъда, белггала тIехьадисад укхаза ялаташ чуийцача кхашкара ча вIашназарен цох аргIаш дарен, юха хIамаш дIае кхаш кийчдара балхаш. Шоай декхарех дика лоаркIаяц цу балхашта лаьрхIа йола механизированни звенош.

ЛаьрххIа учети отчети лелае езаш да чуийца доьнна ялат лорадара гIулакх кхай тIа комбайна чура амбара чу из кхачIалца. Цудухьа чIоагIа харцахьа лархIа дезаш да «Кавказ» совхозе хьатта а складий а заведующой болх цхьан саго лелабеш хилар. Дицдала дагIац дIадахача шерашка укхаза ялаташ лечкъадеш моттигаш нийсъенна хиларах.

Укх аьдки районерча совхозашта юкъе эггара дуккхагIа ка бола ялаташ чуэца дезаш ба «Ингушский» совхозера къахьегамхой. Ши эзара цхьа бIаьи совгIа гектара тIа да уж. ЯлхлагIа ди да совхозе кIи-марс дIаболабаь.

Кхойтта комбайн йиъ жатки я совхозе ца хаддаш болх бе безаш. ХIаьта а тахханалца 360 гектара тIара мукх хьекха касарех Iобиллен цох 120 гектара тIара бар арден мара вIаштIехьдаьннадац совхоза механизаторий.

Цу боахаме ка бола ялаташ чуэцара балхаш иштта эсала лелара керттера бахьан лархIа доагIа керттерча инженера Ахриев Аслана кулгалдеча совхоза техническа служба комбайнаши кIимарса эша кхыйола техникеи ханнахьа тоаяь ца яккхар. Тхо укхаза хиннача дийнахьа а кхо комбайн яр ялаташ чуэцара кийчъяь яланза. КхоалагIа ди да балха араьнна рех а ши комбайн еха. Болх цIа беш кхай тIа латта. ЛерттIа вIаштIехьдаьккхадац совхозе кхашка болх беча моттигашка еха техника тоаяра сиха техничесни новкъостал делга.

Белгалдаккха деза цхьаьниха а. Укх шера михон доагIашен ялаташ Iодувшадар бахьан долеш ка бола ялаташ, къаьстта мукх чуэцилта чIоагIа чоалхане хилар. Канаш хьалтьайдеча кхоачамца Iалацъяь хила еза ялат хьонхача болх беш йола хIара комбайн, жатка. «Ингушский» совхозе цу деца йоанхо яь яц укх шера а.

— ВIалла дукха ха а елац канаш хьалтьийду тIкъамаш жаткаш тIа дIатIаоттаде, — йоах цхьаьтарра комбайнераша Умаров Нурадин Гандалоев Баширеп. — Тхона хьа а ца луш совхоза складе дада уж...

Цу хьалашка кIи-марс дикагIа чакхбаккхара бехктоххам кхетабеш, ца дойташ ка бола ялаташ чуэцара хьинар кхо ца деш къахьегаш ба совхоза механизатораш. ЛаьрхIа тхо хьежача чаьсн гамаштен юкъе ялатий фийгаш хоредийнзер тхона мукх чуийца баьннача кхашкн. Бакъда юкъ-юкъе сов лакха хьекха моттигаш яр.

980 гектара тIа да ГI. Ахриева цIарагIча совхоза ка бола ялаташ. ВорхI комбайни кхо жаткеи я боахамга уш чуэцара кийчъяь. Кхо бIаь совгIа гектара тIара мукх хьекха касарех Iобиллаб укхаза. Бакъда, тахханалца

РЕПОРТАЖ

аьрдар цунах кхоалагIа даькъа мара дац.

Совхоза керттерча агрономаца П. И. Умаковца цхьана механизатораша мукх чуэцача кхай тIа дIадолх тхо. «80 гектар хулаш да ер кха. — дувц раьза волаш. ХIара гектара тIара лаьрхIачи 30 центнер йолаш мукх чуэц оаха...»

ДIахьежача гучадоал укхаза чуэцача хана геттара дукха ялат доаш хилар. Дукха канаш да ардалза кхай тIа Iолийта дадаш. ВIалла да а бокъо йоацаш дукха ялат дисад чана. Iалаьмате дукха мукха фийгаш дус хьа а ийца ча михага Iодийгача. Вехала хIама а доацаш висар агроном из ийрча сурт бIаргадайча.

— Касараш сов доккхий долаш беррига мукх хьакъовстабе кхец молотилка — бехказвала гIерт комбайнер Тришин Василий. — цудухьа дус чаца ялат...

Хоаш да касараш доккхий хилча уж оардаш йола комбайн шортигагIа лелийта езилга. Балха дикала йоаххо а ца еш сихагIа нормаш яха гIерташ ба укхазара механизатораш. Царгара лерттIа дика болх белгга хьабеха лоархIа ца бечох тара да совхоза а мехотряда а кулгалхойи специалисташи. «Iолийга ялаташ дукха дах тха. цудухьа тхона эшаш канаш хьалтьийду тIкъамилгаш», яхаш ба мехотряда начальник Н. З. Халиев а.

ЦIенхаштта кхоачийбоараш да ГI. Ахриева цIерагIча совхозе. МеханизаторашТа болх бара а салаIара а эша хьалаш вIаштIехьдахара балхаца а. ЛерттIа кийчъяь кхай тIара стан яц. Тахханалца даа хIама кийчду моттиг яь яц мехотряде. Кхы меттел совхоза коарча столовена а кийчо яь баьннабац. Бахача наьха цIагIа кийчде дезаш ба укхаза комбайнераштен ялаташ чуэцача даькъа лоацаш болча кхыча болхлоштен даа хIама.

Дикка тIехьбаьнна дIадоладаьд ка бола ялаташ чуэцара балхаш «Малгобекский» совхозе а. 1121 гектара тIа да совхоза ка бола ялаташ, царех 740 гектара тIа мукх а болаш. Ялх комбайни кхо жаткеи я уж чуэцара совхозе кийчъяь. Iобижа мукх хьалтьайбара дола ткъамилгаш оттадаьд жаткашта. ЛерттIа кIи-марса техника кийчъяра дукха къахьийгад дукха ха йоацаш совхоза керттерча инженера декхараш кхоачашде волавеннача Гандалоев Махьмада.

ТIехьдаьннадале а цхьатарра дика дIадоладаьд совхозе ка бола ялаташ чуэцара балхаш. Кхай йистош хьокхаши загонкаш йоахнаш ва комбайнер Эрсиноев Наурди. Касарах мукх хьокхаш а я кхо комбайн, хIаьта шиъ мукх оардаш я. Комбайнераштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаеш хьаьоагIа Батыжев Наиб. 21—22 гектара тIара мукх хьекхе касарех Iобулл цо норма 15 гектар йолча.

Хьалхарча кхаь - диъ дийнахьа 200 гектара тIара мукх хьаккха. 70 гектара тIара бер арда вIаштIехьдаьннад совхоза механизаторий. Къаьстта лоархIам болаш да хьабеш бола болх цIенен лаьрххIан беш ялат ца дойташ кIимарс дIахьош хилар.

Мукх аьрда баьнначa моттигашка дIадоладаьд ча вIашкеазилга. цох аргIаш делга. Ше къаьстта механизаторий звено я из болх беш. Холаш ду машина лелаеш волча Эрсийсоев Султана хьалхленца.

— Верригаш раьза а хинна бригаде бийсаш яха лаьркIад тха механизатораша. — дувц Гандалоев Махьмада. — Бригаде менгеш а оттадаь цIа нийчдаьд оаха царна.

Эсала лел ка бола ялаташ чуэцара балхаш районерча вокх совхозашка а. Ерригача районе укх шера чуэца деза 13700 гектара тIара ка бола ялаташ. КIи-марс дIаболабенна цхьа кIира дIадаьннад. ХIаьта тахханалца де вIаштIехьдаьннар геттара кIезига да. Кхо эзар гектар гаргга мара бац хьекха касарах Iобилла мукх, вешта аьлча деррига чуэца дезача ка болча ялатех дийлагIа даькъа мара хилац цох. Ши эзар гектар кхоачаш а бац аьрда баьннар. Кхы а кIезьагIа да пачхьалкхенна дIаденна ялат. 13500 тонн ялат дIадала дезача тахханалца заготзерно дIаяхьийтар ерриге а цхьа бIаь тонн мара яц.

КIи-марса балхаш эсала лелара бахьанех цаI да йолаш йолча техниках. Кхыйолча торонех бизза пайда ба эцилга. Тайп-тайпарча бахьанех болх ца беш я совхозашкара 25 гаргга комбайн, ткъо совгIа жатка. Ялат чуэцача даькъа лоацаш йолча машинашта техничесни Iалашо яра де йиш йола новкъоста дац «Сельхозтехника» районерча объединене а.

ТоъаЦ совхозашка транспорт а. Районе автомашинаш яхкийта езаш йолча учреждененa шоашта тIадилла декхар ханнахьа кхоачашдац. Масала, МагIалбикерча совхозашта ялат чуэцача новкъостала итт автомашина яйта езаш я «Грозэнерго». Тахханалца районе хьакхаьчаяц царех цхьаккха а.

Д. МИРОПОВ,
МагIалбикерча халкъа тIехьожама комитета председатель.

I. БОГАТЫРЕВ,
«Комсомольски прожектора» городерча штаба начальник, ВЛКСМ МагIалбика горкома шоллагIа секретарь.

А. ХАРСИЕВ,
«Сердало» газета собкор.

ШОРТТА ДОАКЪАР ХИЛИЙТА!

ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЯЬЙ

Геттара доккхен бехктохамен декхараш латт укх шера «Назрановский» совхоза къахьегамхошта хьалхашка. ХIаьта уж толамца кхоачашдара шоай низ дIакхоачар деш къахьегаш а ба укх деношка.

Сихдаьд кхашкара балхаш: шекара свеклашта кулг - кара оасар деш, доакъар кийчдеш ба нах. Къаьстта теркам тIабахийта кийчо еш боахк ка бола ялат шийн ханнахьен цIенен чуийца даккхара, хьайбашта из хулла дукхагIа доакъараш Iалашдара.

Кхоачам болаш доакъар Iалаш а ца деш геттара хала Iаьгара даьхар оаха хьайбаш. Цу тайпара кхы хало хьега сваргйовцаш гIулакх вIаштIехьдаьккха болх беш ба укх шера боахама доакъар Iалашдерио.

Деррига тайпаш доакъар планал совгIа Iалашде торонаш я тха. Кенаца цхьана 300 гектара тIа горох, 300 гектар совгIа рожь, 150 — рапс, 285 — люцерна дIайийнай укх шера доакъара, цул совгIа 700 гектар цонаш а я.

Тоъал йоачаш йолаш хаоттам хилaрагIа хьалхарча шерашка ца хиннача тайпара дика дегIаяхнай доакъара дIайийна культураш.

Доакъар кийчдара балхаш дIадоладалехьа, уж балхаш де ерригача бригадашка мел дика кийчо яьй хьожаш комиссеш хилар, совхоза парткомо декхарийла а яь. Хьажара итогех белгалдаьлар доакъар Iалашдара кийчо эггара дикагIа Наьсар-Кертерча отделене Б. Газдиева кулгалдеча бригадо яьлга.

Ховш да доакъар дукхагIа Iалашдара партеи правительстваси мел йоакхо ю. къаьстта соцамаш а. Да цу гIулакха лаьрхIа. Геттара бехктоккаме гIулакх из долга кхета а деш, ерригача отделеней, бригадай, фермай кулгалхой гул а баь собрани йир совхоза коммунисташа. Хьалхашка латтача гIулакхах дог лазаш кхоачамбоацараш гучадоахаш, хьалха нийсдолийташ хинна гIалаташ дувцаш къамаьл дир коммунисташа.

Цига белгалдаьккхар укх шера деррига кийчдергдола тайп-тайпара доакъар, дийцар месячника заданех 1500 тонн сенаж, 500 тонн йол, 100 тонн баьца хьоар кийчде дезалга.

Балхаш дIадоладалехьа белгалдаьккхар доакъар кийчдеча болхлой хургдола алапеш, социалистически яхье хьалаш.

Эттара хьалха дIаболабир болх Наьсар - Кертерча отделене. Рожи люцернеи вIашагI а тохаш сенаж кIоагача еллар. Болх беш яр массехк сенокосилка, силос хьокха комбайнаш, кхы дукха машинаш. Цу деношка дIайолайир Пхьилекъонгий-Юртарча отделене а рожахи рапсахи сенаж чуйолла.

Хьалхарча балха дийнахьа белгалбаьхар социалистически яхье хьалхалаттараш. хьахьекхар дIаболабаь болх чакхбаккха торо йолаш хилар. Цу дийнахьа кIоагашка дIаеллар 700 тонн сенаж, кийчдар 20 тонн баьца хьоар. Дика дIабахар беррига болх. Къаьстта хьинаре къахьийгар доакъар гулдеча механизатораша Муцольгов Бембулата, Оздоев Бийсолта 170 процент кхоачашъяьяр цар балха норма. 30 рейс йир шийн машинаца къонача коммуниста Барханоев Абуязита, цхьа минута ха а йоаш лелаш яр Халухаев Шарип. Маниев Салмана, Тазиев Двуда агрегаташ. Моральни материальни условешка хьежжа цу дийнахьа вымпелаш а совгIаташ делар дикагIболча механизаторашта.

Иштта дика къахьегаш дIаболабелар тха совхоза къахьегамхой. Дийнахьа а бус а юха ца соцаш сенаж Iотоiаеш йоал «Сельхозхимера» Картоев Хьусена лелаю С-100, цун тIехьависац «Кировец» лелаеш вола совхоза механизатор Ажигов Беслан а.

АВМ яхача баьца хьоар довиккхача агрегата тIа оператор волаш болх беш ва Гарданов Исраил. Месячника задани тIеххоачашъяра шоай дезал а оврцагIбаьха къахьийгар цо.

Денна-денна, е ди юкъа делкача догIаша хьабайтацар болх. ХIаьта а дIадоладаь гIулакх дизза чакхдаьккхар совхоза къахьегамхоша. Цун белгало я месячника задани тIеххоачашъяр. Цу бетта оаха кийчдаьд доакъар: сенаж 3000 тонн, йол 510 тонн, баьца хьоар 143 тонн. Укх деношка а доакъар кийчдара болх тIатеIIа беш ба. Совхоза массе а отделенашка йол, сенаж кийчъеш боахк. Цул совгIа 300 саг а воал кулг-кара цонашкара машинашца хьаккха йиш йоаца баьцаш хьокхаш.

«Назрановский» совхоза беррига къахьегамхой тоашаш ба шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдергхиларах. Хьинар ца кходеш къахьегаргда доакъар шера эшачул дукха совгIа кийчдара. ХIаьта коммунисташ дикагIбарий мугIарашта хьалха латтаргба.

У. МИСЛАУРОВ,
«Назрановский» совхоза парткома секретарь.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА — ХАДДАНЗА ТӀАХЬОЖАМ

Тха районa къахьегамхоша Ӏалашъяре чӀоагӀа политически къахьегамен хьинар айденнача хьалашка чакхъяьлар парте ЦК июньски (1980 ш.) пленум. Цига КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева яьча докладага ла а дийгӀа, парте XXVI съезд хургйола ха къоастаеш соцам тӀаийцар. Иштта, дийцар «Дунен халкъашта юкъерча хьалехи Советски Союза доазол эрахьарча политикахи» яха дош а.

Цул решенеш чӀоагӀа къовбальъ тӀаийцар хӀанзара пятилетнея цун тӀеххьара шув толаме чакхдаккхара а парте XXVI съезда бала ма боагӀара накъабахара а чӀоагӀа оарцагӀбаьннача тха боахамий кхаши хьайбаши лелдераша, промышленность, транспорта къахьегамхоша.

ДегӀаенача социализма хьалашка балха масштабаш лакхлу, коммунизм хьалъяра декхараш чоалханегӀа хул. Цу дерригне дӀадех экономика, культура дегӀайоалаяра лоаттадеча партийни кулгаза боарам тӀа-тӀа айбелга. ХӀаьта из эггара хьалха дузаэ доагӀа тӀайнеча решенешта лоаттабу тӀахьожам дӀахо эргабоаккхаш тоабарца. Парте тӀагӀертта кхоачашъю де тӀаийца гӀулакх кхоачашдара тӀахьожам лоаттабара даькъе В. И. Ленина тийнна указанеш, из гӀулакх хӀанзарча хано дӀадехарашка хьежжа творчески лелаелга хьадех ерригача партийни, советски, боахама организацешкара.

ТӀаийю решенеш мишта кхоачашъю хьожаш тӀахьожам лоаттабира парте райкомо, юкъханцарча партийни организацешна пайда ийбу тайп-тайпарча формаехи методаехи. Партей правительствай решенеш кхоачашъелга вӀаштӀехьдаккхарах дола дешаш каст-кастагӀа дувц парте райкома пленумашка, бюро заседанешка, коммунистий юкъарча собранешка, парткомий партбюрой заседанешка. Цу гӀулакхьа иштта пайда ийбу боахама кулгалхой юкъханцарча партийни организацейн отчеташка ладувгӀар, коммунисташта боахам лелабара а организационни политически болх вӀаштӀехьбаккхара а даькъе парте райкомо, парткомаша, партбюроша беча балхах хоамаш дар. КПСС Уставо дӀадехараш, партийни порученеш кхоачашъяра, коммунистий отчеташка ладувгӀар санна шоаш чӀоагӀа пайдане йолга хьахьекхача балха формаех.

Районни партийни организаце къаьстта чӀоагӀа теркам тӀаухийт КПСС ЦК соцамаш кхоачашдара. 1978 шера июль бетта КПСС райкомо шийн пленуме дувца оттадир «КПСС ЦК июльски Пленума балха итогехи цу пленума соцам тӀарей «СССР юрта боахам дӀахо дегӀабоалабарах» аьнна цига КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева яьча доклада тӀарек хьадоагӀача партийни организацей декхарехи яха дош. ТӀаьнкха цхьа шу совгӀа ха яьлча, дӀадахача шера сентябрь бетта, июльски Пленума решенеш кхоачашъяра шоаш хьалха тӀаийца соцам мишта кхоачашбу хьожаш юха а шийн пленуме из дош дийцар. Цул совгӀа шийн бюро тӀа хьажар „цига тӀаийца соцам кхоачашбара «Ататкинский» совхоза партномо фу даьд.

Районе традици а хиина дӀааттад пленумашка хьалха тӀаийца хиина решенеш кхоачашъяра малагӀа организаторски болх беш ба хьагойтара хоамаш делга.

Парте райком Ӏалашде гӀерт тӀахьожам массанахьа, массадолчух лоаттабеш а тайп-тайпарей пайдаен хургболаш а гӀулакх оттаделга. Ерригача партийни организацешка дӀахайтад районни комитетера хьаухача решенешта регистраци ю журнал, хӀаьта ништа тӀайнца решенеш кхоачашъяра тӀахьожам лоаттабеча эша стендаш, папкаш, кхыйола технически средствеш хиланза яргӀоацилга.

ТӀахьожам лоаттабара гӀулакх эргадаьккха тоадеча дика гӀо ду критикаи самокритикаи, собранешка коммунисташа ийнна предложенеш, критически замечанеш кхоачашъярах партийни организацешен боахама кулгалхошен еча отчеташ, къахьегамхоша хьаухийтача письмоштеи заявленештеи анализ яро, непайдазоно деча хоамаша.

1979 шера парте райкома бюрос йоазза дийцар «Майскай» яхача коа тӀара балхазараш лелаеча фабрика администрацей цун директора нов. Магомадовен балхах дола дош. Цига хьалхадаьккхар цу коллектива доал нийса ца делга, производства технологи гӀожача тайпара тахкаелга, балхазараш дукха къестилга, доакъар боарамал тӀех дӀаухийтилга. ХӀаьта уж кхоачамбоацараш дӀадоахилга хьа а дийхар цунгара. Баьнда, цул тӀехьагӀа а тоалланзар цигара гӀулакх, тӀаьнкха нов. Магомедов парте мугӀарашкара дӀа ва ваьккхачей дӀахо цу балха тӀа лелаве ца вогӀилга дӀа ва хайтачей лаьнзар КПСС райком.

Иштта, райкома бюрос дош оттадарца шоай балхара дӀабаьхаб Ленина цӀерагӀча колхоза председатель нов. Емельянов, «1 Май» колхоза керттера зоотехник нов. Бородинов.

Кхьча тайпара малацаш а кӀезига нхуьла йиш йолаш дац тха. КӀезига дувцанзар бюро тӀа Старогрозненски коа тӀара балхазараш лелаеча фабрика балхах лаьца а. Белгалдаьхар цар балха тӀа дола цӀенхаштта кхоачамбоацараш, уж дӀадахара накъаш дӀахьекхар. Цун директора нов. Жукова цу деша бе боагӀа лоархӀам бар бахьан долаш гӀулакх эргадаьннад. Фабрика коллективо толамца кхоачашъяьй ах шера заданеш.

Де лаьркӀар кхоачашдара тӀахьожам лоаттабари из чакхдахари духьа партийни, советски, боахама, профсоюзни организацешка пятилетка заданеши социалистически декхараши кхоачашдара нах оарцагӀбоахаш хилар бахьан долаш хӀара шера юкъера лаьрхӀача 92570 тони ялат даккха е ухкал хьалхарча пятилеткечул 14288 тони дукхагӀа карагӀдаьннад районна кхаш лелдерашта, баьцадараш доахилга цу шерашка алсамдаьннад 7937 тонн, сом — 4261, шура — 296 тонн, дулх — 804 тонн.

ТӀатеӀӀам хьакьален организаторски болх беш, лакхера лоаттабу тӀахьожам лохера боагӀачунца вӀаши буваш хилча балха тӀа аьттув боал. Из дика гуш да «Юбилейный» совхоз-завода, «Севкавнефтегазперработка» производственни объединене, Горячеводски буруй тохара балхий управлене партийни организацей балха гӀулакхашка хьежача. Цар хадданза айбу наха юкъе беча организаторски, боахама, политически балха боарам, из даим эргабоахаш тоабу. Цар коллективаш районе меттел ерригача республике а дӀадоладаьча боломий инициатораш хиннай.

Районa партийни организацеш укх тӀеххьарча хана дукхагӀа терко е яьннай кадраш хьахарнкара, уж балха тӀа дӀа-юха нийсъяра. Царна кхетам балара, коммунисташ, кулгалхой, специалисташ гӀулакх кхоачашдара чӀоагӀа оарцагӀбоалаши балхацара бехктокхам лакха болаши хилийтара, шоашка дӀалхачуига ладувгӀаши гӀулакх тоадеши боацарашкара доагӀар цӀенхаштагӀа хьадехара, критика ца лоаш а из юхатоха а гӀертараш шоай метте оттабара.

ХӀаьта юкъханцарча партийни организацешка партийни пачхалкхени дисциплина чӀоагӀъяра тӀаберзабаь ше беш бола болх кӀезиг-дукха эргабаьккха тоабе а вӀаштӀехьдаьннад парте райкома.

Укх тӀеххьарча хана дукхагӀа дувц оаха тхоай пленумашкен бюрошкен идеологически болх тоабарца дуваденна дешаш. Цунга хьежжа чӀоагӀбаьб цу хьакъехьа гӀулакх вӀаштӀехьдаккхарга хьожаш лоаттабу тӀахьожам а.

Иштта, дикагӀа лостам тела яьннай парте райком шоаш де тӀаийцар чакхдаккхара профсоюзни, комсомольски организацешка беча балха а. Партийни организацей кулгалца цу хьакъехьа шоаш дер эргадоахаш тоадеш я халкъа депутатий Советаш а.

Цунца цхьана белгал ца даьхача даргдац цу балха тӀа дола кхоачамбоацараш, лелдарлоаш, дика дисараш.

Иштта, «Терек» объединене Ермоловски филиала партийни организаце 1979 шера ноябрь бетта яьча собране дийцар «Правопорядок лораелга тоадерам бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чӀоагӀбарах хьакъехьарча» КПСС ЦК соцам тӀара хьадоагӀача декхарех дола дош. Цига тӀаийцача соцам тӀа дӀаъядир социалистически доалахье чӀоагӀа лорае езаш хилар. ХӀаьта халкъа тӀахьожамхошара лечиъорашца лира къовсам лоаттабелга хьадехаш лаьрххӀа пункт яр цу тӀа. Цул тӀехьагӀа ах шу даьннача шийн заседание халкъа тӀахьожама группа отчетага ладийгӀача партбюрос цхьа дош ца хувцаш юха дӀааду хьалха ше яьияр. Цига цхьаккха хӀама хувцаденадац яхилга дециц на!?

ХӀаьта из лаьдар цу хана хиннача парте райкома пленума цу филиала парторганизацена социалистически доалахье лорвяра даькъе доккхий кхоачамбоацараш хилийтарах цӀенхаштте критика яьча юкъа. ХӀанз цун малаи кхетадеш да. Хьалха хиннача склада заведующее Дубаева бехкагӀа хиина доккха лючкъар къайладахьара уттадаь киловаьлаш хиннад уж. Цу филиала кулгалхой боагӀача бес бехктокхаме оаьр оаха.

ХӀанз а нийслу тха балха практике моттийта санна уттаеш йола решенеш тӀаийеш. ХӀаьта кхьболчар дика доладайболаш йола решени тӀаийца кӀезига ха яьлча, из йицйолийт. Йолаш я дукхача хана шоаш тӀаийю решенеш мишта кхоачашъю ца хьожаш, хьалха ше аьнна тӀаийцар кхоачашдарах коммунисташка хан-ханкахьа хоамаш ца деш йола партийни организацеш а. Цу тайпара ледарло юв лийт шоашкара «1 Май», «60 лет Октября», «Чеченский» «Молочный № 1» совхозий, Ленина цӀерагӀча колхоза, кхыча боахамий партийни организацешка.

ХӀанз районa кхашка чуийна шоаш кхебаь хьуакъам муцаш боахк механизатораш. Цудухьа шоаш беш бола беррига хӀана бац аьнна организаторски политически болх кӀи-мерс толаме чакхбаккхара тӀаберзабаь районa колхозийн совхозийн партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Долче, керттердар фуд аьлча, из да моллагӀа гӀулакх чакхдаккха кийчлуш из кӀоарга тахкар, тӀаьккха хоадам болаш йола решени тӀаэцар, цул тӀехьагӀа из чакхъяккхара тӀагӀертта организаторски болх бир.

ХӀанз тха къахьегама коллективашка ювцаш я КПСС ЦК июньски Пленума решенеш, парте XXVI съезда къахьегама совгӀаташ кийчдара кхы а доккхагӀа дола декхараш тӀаийду. Хьалхарча ах шера баьча балхо хьагойт уж цу даькъе шоашкара мелал гойта дага боагӀаш.

А. ВОРОНКИН,
парте Грозненски райкома хьалхара секретарь.

МАССАВА А ЦХЬАН УЙЛАНЦА

Горячеводски буруй тохара балхий управленерча буровойнта юкъе хьалхалаттарех цаӀ лоархӀаш я «Северо-Брагунски-3» яхача буровой коллектив. Шийн бригада болх дика вӀаштӀехьбаьккхаб цуна керте латтача Довбенко Анатолий Михайловича. Ер шу доладелча денз ялхадл совгӀа дукха метраш буруй техад цу буровой коллективо. Укх шера тӀаийца декхараш бӀубенна кхоачашдеш хьайоагӀа из. Цхьаккха бутт дӀабаьнйтац цо заданел совгӀа нтташ, бӀаьш метраш буруй ца тохаш. Иштта къахьега цун вӀаштӀехьдоал лаьтта ченаш техкараш шийн балхах дика кхеташ хиларах, кӀаларча майкопски тӀоанашта тӀаккхара буруй деттача цар йоккха опыт хиларах. ЙоагӀачул кӀезигагӀа ха дӀаухийт цар спуско-подъемни операцеш чакхйоахача, ханна-гӀона дола балхаш (скважинашта промывка яр, инструменташ чӀоагӀъяр, осташ хувцар) вечa, ремонтин балхаш чакхдоахача.

— Бурувдеттараша керттера а лоархӀамегӀара лоархӀаш а дараш да къахьегам кхетамца вӀаштӀехьбаккхара дешаш, — йоах буровой мастера Петров Александра. Деррига а балха дӀ дика дӀадоладарах тийша да. ХьавцаргӀа вай тихаиро ик. Ӏуйрийнехьа а Лемехин Алексей кулгалдеча смена скважинера инструмент хьалъяьккхар, осташна хьешар, цхьа берд болча осташта метта кхо берд бараш оттадир, цхьа минут а балха ха зехьа йоа ца еш, скважине юха Ӏачуухийта йолайир инструмент, хӀаьта даьлча ха хилалехьа 2 эзар метр кӀоарга из Ӏачухийта баьлар бурувдеттараш, из берряга болх ах дийнахьа баь баьлар. Цу гӀулакхо тешам болийтар июнь бетта план толамца кхоачашъергхиларах. 18 июнага кхачалца текар дар 125 метр буруй, хӀаьта цу юхейнсача хана бетта план кхоачашъяра тоха дезаш дисар 50 метр мара яцар. ХӀаьта бурувдеттараш лерхӀаш дар ма дарий бетта заданел совгӀа 75 метр буруй тохилга. Из цар толамца кхоачаш а дир.

Буровой коллектива уж толамаш даха вӀаштӀехьдоал шийн къахьегам цо дика вӀаштӀехьбаккхарах, буровой йолча кхераланен техника бокъонаш телха ца ярах. Цу балха тӀа чӀоагӀа аьттув боалаш къахьег буровой начальника А. М. Довбенкос. Бригаде верригa а 20—30 саг мара вац, уж берригаш а шоай болх безаш бола нах ба. ХӀара бетта цар итогаш ю шоаш социалистически яхье даьхача толамий, тӀабоагӀача бетта доал социалистически декхараш тӀаэц бригадин собране. Цхьайолча хана УВР парткома телефон тох мишта лел цу бригаде буруй тохара болх аьле, луш дола жоп укх тайпара хул: «Ханал хьалха а бувлаш тӀехдика къахьегаш ба бурувдеттараш». Дукхабараш укхаза къахьегаш бола дукха ха я. Царех ба къахьегама ветеранаш, къона специалисташ. Царна юкъе ба бурувдеттараш А. Леменин, М. Дудаев, бурувдеттарий гӀончаш В. Дроголов, С. Берсанов, В. Мачигов, А. Хизриев, кхы дукхахбараш а. Царна шоай шоллагӀдола цӀа а хиина дӀааттай из буровой. Шийн балха професех дерригa дашха а доашхаш дувц бурувдеттачун гӀонча Берсанов Султана.

Итт класс чакхъяьккхачул тӀехьагӀа балха а ваха толамца караерзайир цо слесараналадчика говзал. Шийца къахьегаш хиина новкъостий бицлуш вацар из цигара Советски эскаре а ваха гӀулакх деш волча хана а. Ше Советски Эскаре гӀулакх даь ваьлча юха а ше къахьегаш хиннача А. М. Довбенко бригаде балха воагӀа из. Тахан а тӀехьа дагара далац цунна шийга эггара хьалхарча хьехамча Довбенко Анатолий Михайловича аьнна дешаш: «цкъарчоа тха болх ца боаьача сага хетадала тарлу, Султан, сага безам тӀагӀоргболаш болх бац аьнна. Бокъьал дар яьлча, тха бар творчески болх ба. ХӀама тахка хӀаш а мастерство йолаш я нах хила беза укхаза къахьегаш бараш. Тха болх моллагӀчунна безалургболаш ба».

Иштта оамал йолаш ва ше Анатолий Михайлович, иштта ца хилча цо болх а бергбацар укхаза е бе а могаргдацар. Буровой коллектива кулгалхочун доккха опыт я шийн балха тӀа, из хиннав буровой мастер волаш, кагирхой хьехамча ва из. Ше волча практике хьожабаь къона специалисташ цо кхетабу цхьан хӀамах. Бокъонца дего къовбал а баь тӀаийна боацача балха тӀа аьттув боалаш къахьегалургдац оал цо царга. Дукхьал алапи бахьан долаш хьийта ца Ӏеш творчески къахьегаш, ше беча балхах вашаш, цу тӀа карагӀдаьнначох дега тоам хулаш хила веза хӀаравар. Иштачарех ва бригадера слесарь коммунист Сафронов Илья Иванович. Бригадерча бурувдеттараша «керттера механик» оал цунах. Шийн хьинар кхо ца дац къахьег цо, къона латтачараш техкараш кхебара шийн ниэ хлобай. Илья Иванович бригаде партгрупорг ва. Шоай вокхагӀволча новкъостаца хадданза дагабоалаш хул бригадера болхлой. Укхаза хиланза даргдоаца хӀама а хиина дӀааттад партгрупа решени массанена дола закон хулта. Из иштта чакхдоал буровой коллективера эггара дикагӀбола бурувдеттараш коммунисташ хиларех, хала хиларах балхах бӀу ца къожабеш хадданза социалистически яхье хьалхалатташ ба уж.

Парте аргӀанара XXVI съезд гулъярах КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленума баь соцам чӀоагӀа ракза хиина тӀаийцача тха бурувдеттараше лаьрхӀад шоай хьинар кхы а айдаь из съезд хьаеллача денна сийленца накъабаха, — аьлар Илья Иванович Сафронова. На да керда къахьегама толамаш а доахаш бригада сий лакха лоаттаде тхо гӀерташ хилар. Из хӀаране сийлен декхар да.

А. АРЧАКОВ.

СУРТА ТӀА: бурувдеттачун гӀонча С. Берсанов болх беш ва.

А. РОМАНОВА сурт.

Доккхий декхараш тӀаийцад Старопромысловски кирпичаш еча завода болхлоша иттлагӀча пятилетка план хана хьалха кхоачашъяра. Цар болх боагӀача боарамагӀа дӀабахийтаре бокъха бехктокхам тӀалатт предприятерча механизатораш. Из дика кхетадеча цар балха тӀа цхьаккха тайпа хьовзам хилийтац, техникана дика доал а деш, массана а болх бербелаш кийча хулейт из.

Къаьстта дика хьа а хьегаш социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалбаьна ба механизатораш Гунов Ӏаьла Хасанович, Арсамбиев Саламе Усманович, кхыбараш.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) завода керттера механик И. Гилаев задани луш ва механизатораша У. Гуновна, С. Арсамбиевна.

З. САРАКАЕВА сурт.

КХАЙ ТӀАРА АГИТПУНКТ

Шелковской районa Ленина цӀерагӀча колхоза кхашка геттара чӀоагӀа даьржад хӀанз ялат чуцара балхаш. КӀирнарсе балхаш деш ва бӀаь совгӀа механизатор: комбайнераш, шофераш, кхыбола болхлой.

Царна юкъе шерра агитационно-массови болх лелабелга вӀаштӀехьдаккхар духьа колхоза парткомо кхай тӀа агитпункт хьайийлай. Цу гӀулакха пайда эц укхаза дӀахьа лелача вагончиках. Шортта йолаш я ялат ца дойташи ханнахьен чуцара. Ялат дохкара тӀаийца социалистически декхараш тӀехкхоачашдара механизатораш тӀахьеха гойтара агиташ.

Кхай тӀа болх бечар социалистически яхье доахa толамаш хьагойта экран я агитпункте. Механизатораша хӀара дийнахьа доаха толамаш дӀаяздуу цу тӀа. «Комбайнер хьалхага седкъа» яхача лоуинга кӀал дӀаяздо хьалха латтача комбайнерий цӀераш, царна карагӀдаьннараш.

Цига дукххаза йийцай коммуниста Пиядин Николаей цун вшийн Михаилен агрегат, Терпуцак Николая звено, Аминов Василен Егорин Николаен ялат чуца комсомольско-кагирхой агрегат. Цу хьатхле лелаеча механизатораша хӀанзале аьрдад пхиппха эзар центнерал совгӀа ялат.

Кхай тӀарча агитпункте политинформатора декхар кхоачашдеш ва парткома член, кхашка кхееча культурай цеха экономист Н. И. Егорин. Ялат чуцача комплексана юкъейоагӀача идеологически звеной членашца цхьана цо арадец «молнеш», партокомен колхоза правленен цӀерагӀа яхье коталонаш йоахарашта телеграммаш дӀател, хьувкъам чуцача латта хьалаш дӀадовзийташ механизатораште хоамаш ду.

Ялат чуцача юкъа агитаторий декхараш кхоачашдеш ба коммунисташ А. Ф. Молочков, В. Цаболов, А. П. Агапов, Л. Т. Овчаров. Шоай балха участкашкарча механизатораште цар дийцад укх шера хиннач КПСС ЦК июньски Пленумах, парте XXVI съездах.

Агитпункте эша йиш я хьувкъам чуцача юкъа халкъа тӀахьожамхой посташа, «Комсомольски прожектористаша» чакхдоахача гӀулакххех дувца материалаш. Оардоахаш яр ялат чуцача комплекса начальника А. С. Цаболова язъяь материал. Цо кхийлар цхьайолча участкашка ялат доадеш хиларах йола фактеш, кхыдола кхоачамбоацараш белгалдоахар. Цу хьакъехьа тӀехьагӀа боахаме даьчох лаьца хоам бир механизаторашка пенгазета тӀа.

Идеологически звенос чӀоагӀа терко ю яхь лелаечарна карагӀдаьннараш шерра наха дӀадовзийтара. Хьалха латта опыт йоаржаяра. Цу гӀулакха аьнна агитпункте хӀара дийнахьа кийсду «Тахан хьалхле лелаераш уж ба. Хьинхам эца царгара» яха плакат. ДӀагойтара кийчдаь дола из тӀалатте автомашни комбайнови агрегаташ йолча дӀа а ухаш цигара бараш яхьлелаяра гӀулакха духтӀабоах.

Иштта, Ленина цӀерагӀча колхози коллективаца яхь лелаеш йолча «Коминтерн» колхоза а ерригача а районерча кхыча боахамий а хьоккхамаш гойташ йола сводкаш а дӀайованйт ялат чуцаш боахкачарна. Делкъа хана механизатораша хӀама дуаш салоӀаши йолча юкъа укхаза хьа а ухаш дикь концерт гайтад районни культура ЦӀен агитбригадо.

Цу дерригне дика гӀо ду кхашка болх беш боахкача механизаторий хьинар кхы а айдара, яхь сийг чӀоагӀагӀа лотабара. Цудухьа боахам дика лоархӀабу шийна хьалхашка латтача декхарех. 1540 гектара тӀара мукх ялт дийнахьа чуийца баьккхар, дика вӀаштӀехьдаьккха леладу кӀа чудерзадара балхаш а. ХӀара гектара тӀара мукх 21,2 центнер баьннаб.

Идеологически звенос беш бола беррига массово-политически болх тӀаберзабаь ба кхашкарча къахьегамхой дегаш уваоттадара, хьувкъам ца бойташи шийн ханнахьен чуийца а баьккха пачхьалкхен декхар толамца кхоачаш а даь парте XXVI съезда колхозе механизатораш накъабахийтара.

Е. ФАРНИЕВА.

ТӀехьабусараш боацаш бе болх

ЯХЬ ДИКА ВӀАШТӀЕХЬЪЯЬККХАЧА

«ХӀара балха денна — дикала Знак!», «ТӀехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизех шерра социалистически яхь йоаржаяй Грозненски ремонтно-механически заводе. Цу яхье даькъа лоацаш я ерригa участкаш, бригадаш, отделаш. Цар шоайла тӀахьожам лоаттабу тӀаийца декхараш мишта кхоачашду хьожаш, шерра балха юкъеккхул къахьегама дикагӀйола методаши хьалхалаттарий опыти. Нагахьа моллагӀа участок, бригада е отдел тӀехьабусаш куле цо беча балха анализ а яь, дӀахо из кхоачамбоацар ца нийсдалийтара де дезар ду, яхе хьалхалаттараштa. Дика гӀулакхаш коллективе дӀадоладеш бараштa моральни материальни поощренеш ю.

Ростовчанийх химикий инициативагӀа яхье яьннача цехий, участкай, отделий коллективаца даьхача къахьегама толамий хӀара дийнахьа итогаш ю. Уж дӀаязъю болхлой бӀарг тӀаоттаргболча хьалтеха йоахкача социалистически яхье экранаш тӀа. Яхьа итогаш еча хана ларде луац номенклатурагӀа продукци арахецар, кийча продукци маьхала яккхара плани кхоачашъяр, къахьегама овсарле, кийчъеча продукце дикал лаккхъяра, товарни продукцега дӀабода мах лохбар, къахьегамен производственни дисциплина телха ца яр, кхы мел дола технико-экономически хьоккхамаш. БӀаь болхло волча коллективерча шин саго прогул яь яле пхи балл тӀера Ӏайоаккха цу коллективана. Шийнел тӀех волча коллективерча болхлоша прогул яь яле, яхьа итогаш еча юкъеяхийтац из коллектив. Из ду керттерча хьоккхамех цхьаккхе задани кхоачаш ца яьчуйна а. Брак йолаш продукци арахийцараштa тӀера пхи балл, арахецача продукцега дӀадодар лохдалара задани кхоачаш ца ечарна тӀера кхо балл Ӏайоакх. Иштта вож хьоккхамаш кхоачаш ца дича кӀезигтъю хьежаю баллаш. ХӀаьта цу а кхьча а хьоккхамий заданеш тӀехкхоачашъяьча коллективашта иштта тӀаеттаду баллаш.

Денна яьча яхьа итогех дукхагӀа коталонаш а яьха бутт чакхбаьлча яьча итогех эггара дикагӀа хьоккхамаш а долаш 47 балл яьккхача коллективана хьалхара моттиг хьожаю. 50 сагага кхаччалца мара болхлой беце цунна лу 60 сом премии предприятe карара кара тела ЦӀе байракхи, шоллагӀа моттиг яьккхачунна 30 сом премии хьожаю. ХӀаьта 50-нега бӀаьнега кхаччалца болхлой болча коллективана хьожаю хьалхара ахчан премии 100 соми карара кара тела ЦӀе байракхи, шоллагӀа моттиг яьккхачунна 50 сом премии лу. Цул совгӀа призови моттигаш яьхача коллективай кулгалхошта общественни организацешта керте латтарашта цхьаццa тума лу хӀаранена премена. Шоай бехкагӀа балха тӀа хьовзам ца хилийтара ерригa торонаши нисй оарцагӀбоах цар. Цуница цхьана ца тӀехьа дикагӀа хул хӀара участка, цеха, бригада коллективо доаха къахьегама толамаш.

ИттлагӀча пятилетка хьалхарча шерашка тӀехьабусачарех яр ремонтно-механически завода коллектив. ДӀахо иштта болх бе йиш йоацилга кхетадаьча предприятe кулгалхоша, общественни организацеша цӀенхаштта тоадир яхьa кулгалделга, яхьа юкъеяхахьа йолайир керд-керда формаш. «Профессех дикагӀвола къона болхло», «Професех дикагӀвар», «Завода дикагӀвола мастер» яха сийлен цӀераш яхара шерра социалистически яхь йоаржаяьй бӀаьш болча болхлоша, участкай мастераша. ХӀара бетта итогаш ю цу яхье баьнараши даьхача толамий. Кхаь бетта вӀаштта «Профессех дикагӀвола болхло е къона болхло» яха цӀи лаьнихача болхлошта баркал а оалаш, итт-итт сом премии лу. ХӀаьта ялх бетта из цӀи лелаеш чакхбаьннача болхлошта хӀаранена 30 сом премии а луш, завода сийлен Улга тӀа хьалтох цар портреташ. Уж санна бараш иттaш ба укхаза. Царех ба кагирхой хьехамчаш Кедин Александр, Андреев Леонид, Вангаев Сайды, Вагашев Увайс, Маскуров Мусамбек, Годзевич Владимир, Габаров Хож-Ахьмад, Денисов Владимир, кхыбараш.

Деррига технико-экономически хьоккхамаш дикея тӀехдикея мара ца хулийташ, социалистически яхье хьалха латташ кхаь бетта чакхъяьннача участка мастера «Завода дикагӀвола мастер» яха цӀи а луш, сийлен грамотеи 20 сом премии хьожаю. Ялх бетта из цӀи лелаеш чакхбаьннача мастера 30 сом премии а хьожаеш сийлен Улга тӀа хьо цун портрет. ХӀаьта шера из сийлен цӀи лелаь мастер предприятe сийлен книжка тӀа дӀа а язеш 40 сом премия хьожаю. Предприятe сийлен книжка тӀа дӀа а язбаь «завода дикагӀвола мастераш» яха сийлен цӀи лелаеш ба укхаза мастераш Кудинова Зинаида Михайловна, Остапчук Павел Семенович, Селютин Сергей Васильевич, Ходырев Василий Иванович. Цу гӀулакхана болхлой а мастерий а материальни безам совбоах. Цар шоай хьинари низк кхебац шоай производственни хьоккхамаш дикеи тӀехдикеи мара ца хилийтара.

Заводерча болхлой, мастерий къахьегам, царна юкъе яржа социалистически яхь иштта кхетамца вӀаштӀехьяккхарах цхьаккха бутт дӀабахийтабац укх шера предприятe коллективо пачхьалкхен плани тӀаийца декхараши дикка тӀехкхоачаш ца деш. Ах шера планагӀа лаьрхӀачул совгӀа цо маьхала яьккхай 31 эзар сома маьха товарни продукци. ХӀаьта заданел совгӀа арахийцай 141 эзар сом мах бола валови продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 104,4 процент кхоачаш а еш, соахка укх хана хинначул 7,6 процент лакхъяьй из. Къахьегама овсарле лакхъяра чотагӀа кийчъяьй планал совгӀа ара мел хийца продукци. Заданел совгӀа продукци маьхал яккхарах, бийдал, электроэнерги, метал, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дӀабода мах лохбарах укх шера духхьал пхе бетта планал совгӀа пачхьалкхена баь пайда 14 эзар сом да.

Овсаре къахьегарал совгӀа арахеца продукци тӀа-тӀа дикагӀа хилийтара тӀагӀертта къовсам лоаттабу заводерча берригача болхлоша. Цох доккха беркат а доалаш, цу даькъе чӀоагӀа аьттув боалаш къахьег цар. Укхаза ерригa арахецача продукцех 93 процент яр цхьа дӀаелча юха ца ерзаеш дӀайохийташ а. ХӀаьта из тайпа йола продукци кийчъеш бӀаьш болхлой ба укхаза. Шоай тамагӀа а долаш продукци кийчъеш итт болхло ва заводе. Царех ва сварщикий бригадир Негодяев Иван Ильич, сварщик Панченко Владимир Иванович, токарь Андреев Леонид Данилович, слесарь-инструментальщик Грудинин Юрий Павлович, кхыбараш.

КПСС XXVI съезда сийленца накъ а б а х а р а тӀагӀертта къовсам лоаттабу завода болхлоша. ИттлагӀча пятилетка задани ханал дукха хьалха кхоачаш а яь, тӀайоагӀача цхьайтталагӀча пятилетка шоллагӀчен кхоалагӀчен шерий чотагӀа къахьегаш во заводера ткъаьх болхло.

Б. КОСТОЕВ.

ПЯТИЛЕТКА, ИЗ ЧАКХЙОАЛА ШУ

СОЦИАЛЬНИ ПРОГРАММА. ИЗ МИШТА КХОАЧАШЪЮ?

ИттлагӀа йола пятилетка чакхйоалаш латт. ДӀадахача дикь шера тешал ду СССР социально-экономически дегӀаахара программа КПСС XXV съездо белгалъяьча контрольни цифрашта гаргайодаш хилара. Къаьстта хоалуш прогресс яьй социальни планага диллача. Амма хьалхагӀа, малагӀа декхараш дар цу даькъе оттадаь хиннараш?

Нарарча пятилетка социальни программа тӀа белгалдаьдар, къоастадаь аьлча, алапеши потреблене общественни фондаши (бакъча чаха мах боацачаш е льготаш йолаш деча гӀулакхаштеи телача хӀамаштеи финансировани яра йола средстваш) дегӀайоаладар, керттерча пачхьалкхен капиталовложеней чотагӀа 10 миллион совгӀа квартира хьалъяр, эггара лохагӀа дола пенсеш лакхдар.

Мишта кхоачашъю из программа?

Пятилетка дикь шера практически чакхдаьннад минимальни алапеш а. ХӀаьта иштта производственни лоархӀаш доацача доакъошка балхаш деча 31 миллион сага стипкаши окладаши а лакхъелга. Цар алапешта 20—40 процент тӀаихийттад. Уж ба эггара хьалха унахцӀено лорара, бувзама, торговли, бытови услугай сферера, кхычахьара балхахой.

КӀезига караерзаяьча, хӀанз шерра индустриальни гӀишлош хьалъеш даттача, юха Ӏалам сон бирса долча мехка малхбоалехьарча районашка, балха хьалаш чоалхане хиларагӀа йолча компенсаце хьисапе алапешта керда тӀатохамаш даьд. Хьалха оттаяьча шер-шера телача дизза алапи а долаш йолча кхычахьарчул йоккхагӀа йолча отпускаща (48 ди), хӀаьта иштта лохагӀа йолча пенсе вахара ханаца цхьана цу гӀулакхо дикка лакхбергба сибирски вахара боарам. ДукхагӀа хулийтаргба СибарегӀенна чӀоагӀа эшаш болаш цига дӀаухa нах.

ТӀатехад иштта машиннашкахой алапеш а. Керттерча алапе 50 процентага кхача йиш йолча тӀатохамаш боарам саго цу даькъе баьча балха стажага хьежжа хургба. Цу тайпара тӀатохамаш шахтерий, металлургий, химикий, кхыча категорехча къахьегамхой долаш да.

Уж дерригa гӀулакхаш дарах болхлойн гӀулакхерча наьхен юкъера бетта алапи 12,4 процент лакхденнад.

Юрташкарча моттигашка бӀаьсти культураш дӀаювчеи хьувкъам чуцачеи хана баьча балхах долча алапена тайп-тайпара дола ахчан натуральни тӀатохамаш оттадаьд. Хоалуш тоаденнад ахархой-пенсионерий материальни хьал а. 1980 шера январе денз 40 процент лакхдаьд колхозхой-ахархой, кооперативни боахамий членний пенсей минимальни боарамаш а. Деррига лаьрхӀача колхозхошта баьча балхах лур 21,7 процент лакхденнад.

ТӀаеттаенна ахчан доходаш дикка хоалуш я дезалашта, хӀана аьлча керттерча продовольственни промышленни товарий политика маьхий индекс хувцлуш яц. Эггара чӀоагӀагӀа эшача товарий индекс стабильно лоаттаеш вӀаштӀехьдоал цу гӀулакха пачхьалкхен бюджетера доккхий дотаци хьежадеш хилар бахьан долаш. Масала, шер-шера духхьал дулха-шурий продукташта еш йола дотаци 20 миллиард сомал тӀехйоал. Цу тайпара ахчан иэъекцеш еш хилар бахьан долаш хьалхарча сортах долча бежана дулха килограмм 10 шу хьалха хиннача бесса 2 сомах я, дулха килограмм яккхарга дӀадодар 4 сомага кхаьча доллаше хьа.

Иштта латт гӀулакх сливочни даьтта даькъе а. Из доккх 3 соми 60 кепига килограммах долаш, цуна дӀадодар 5 сом долаш.

Дотацеш хьекхаду кхьча товараштен кога (Ирсан. 25 шу да общественни городской транспорта тарифаш хувца ца лу.

Дахача шерашка а санна 85 процент дола нахь чубаха цӀенош схьалу вай мехка карарча пятилетке дерригача къама средстваех.

Кердача цӀеношка баха ховшараша юхаметтаоттадац уж хьалдеш дӀадахар. Шер-шера 10—11 миллион саг ваха хов кердача квартире. Духхьал 70-ча шерашка 108 миллион саг совгӀча советски наха тоадаьд шоай вахара хьалаш. Уж СССР бахача берригача нахах 40 процент ба. Карара пятилетка ийцача чакхдаьннача дикь шера хьалъяьй 8 миллион совгӀа квартира. До йиш хилийтай 40 миллион сага лоархӀам болча советски гражданий шоай вахари хьалаш тоаде. 1976—1980 шерашта лаьрхӀа яха чубаха цӀенош хьалдара программа кхоачашъяра 82,7 миллиард сом хьожадьдар пачхьалкхено. Цул совгӀа, 17 миллиард сом ассигнованеш яьй коммунальни Ӏалашой объекташ хьалъяра. 20 миллиард — нах чубаха цӀенош лелаярна ювзаенна эксплуатационни расходаш дӀанъовлара долча дотацена. Уж ерригa средстваш советски дезалий бюджета деча тӀатохамий. Квартирах луш бола мах хьалха ше хиннача боарам тӀа бусаг хиларах йолча гаранте, вешта аьлча дезала бюджета 4—5 процента (коммунальни услугех дур а долаш) хьисапе лаьрхӀа йиш йолаш я.

Советски наькха доходаш, — уж алапи, пенси, стипенди хиина Ӏац. Йолаш я бӀарга ца гуш тӀаухарий канал а, уж да эггара хьалха мах боацаш е льготай хьалегӀа социальни ду гӀулакхаш, вай мехка хӀаране йиш я царех пайда эца. Юцар я мах боацаш йола образовани (деррига тайпаш), мах боацаш ду дарба (профилактика еш хьажаргара дена чоалханеча операцега кхаччалца). Берий бешамашнен лелешкен льготаш бераш лелаьдар, курорте салаӀар, кхыдараш. ТӀехьарча дикь шера 22 процент лакхъеннай уж расходаш, 110 миллиардага а кхаьчай.

Виктор СТАРИСШИН.
(АПН).

ДIАДОЛАДАЬ ДИКА ГIУЛАКХ ЧАКХДАККХА

Дика гIулакх да XX партсъезда цIерагIча колхоза партковми профкомаи дагадехар: колхоза правлене здание чу массаиена а гургIолчча (да зуьш тIехьала кийи яц) хьалъэллай укх тайпара керта йоазуш дола хоза кийчъь листок: «Тахан хьалха ба». Цо са теркам а тIаззар. Дешаш, шура йоаккхача эгтара лаккагIа толамаш дьахача доярка цIераши тайпан цIераш а я цу тIа дIаязъяь. Бокъонца белтаддьд малагIа доярка мел шура яьиккай, социалистически яхье малагIа моттиг лаьцай цо. ХIаьта лоxе, сийнача къоаламца, лаъа я тIехьабусаряй цIераш.

Из-м геттара дика ма дий. Хьайбаш леладерий социалистически яхьах хьахинпараш наха дIадовзийтара цул дикагIа форма хила йиш яцай. Дукха колхозхой ма ухий правлене хIара денна, хIаьта гуш ма дий хьалха латтар малагIа ва тIехьависар малагIа ва. Аз а теркал дир уж хьокхамаш, хьалхалаттарий цIераш дIа а язъяь цар гIулакхех районин газета тIа кхуаца дагахьа, кисара хьалдаьккхар аз блокнот. Амма листок араьккха дата бIаргадайча киса юхачуделлар аз блокнот. Листок араьккхавр май бетта...

Хала да хIаьта денна из араха а. Бокъонца тахан хьалха латтарий цIераш цу тIа дIатIаIаяьe а? Из де вIалла хала а дац — диспетчерски улуи я, хьапт долчча хана радио гIолла хатта йиш я фермашка, хьалха ваьнар малав, тIехьависар малав. ХIара дийнахьа юхалзьеш валла а везац из листок, кхоачам ба фанерин улга тIа даьтта техача басарца керта йоазув а даь хьалхалаттарийи тIехьабусарийи цIераш дIадаре моттиг йитача. Цул тIехьагIа хьалхалаттарий тайпан цIераш кхьхат тIа дIа а язъеш из хьалхийттача. ТIаккха дагадеха дика хIама кхоачашкургда, хIаьта яхьа итогаш кехала яха йиш я хургьа.

В. ЗИМАРИН.

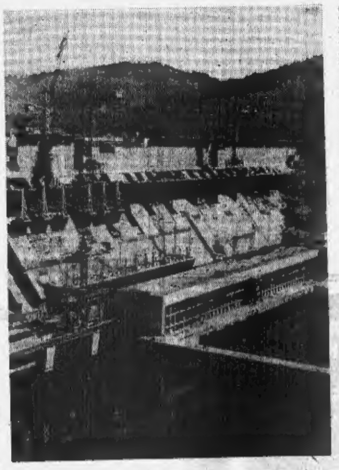

Амурски область. Цу тажин мехкарча хин энергетически кхоачамех пайда эцаш ца хилча Гаьнарча Малхбоалера производительни низаш дегIадоаладе хала да. ИттлагIча пятилетка планагIа лаьрхIа да Зейски ГЭС хьалъяьккхем Бурейски ГЭС хьалъе йолаей.

Бурея тIа гидростанци хьалъе кийчо яра балхаш деш латт. Платина 142 метр урагIа тIоргья, хIаьта еррига мощность 2 миллион киловатт йолча ялх агрегато хIара шера хьергья 7 миллиард киловатт сахьат совгIа электроэнерги.

ХIанз гIишлонхой наха чуIе цIенош, складаш, причал хьалъеш, керттера сооружанеш хьалъяра баба кийчъеш ба.

Коммуниста «Знак почета» яхача ордена кавалера В. И. Носуленко комплекски бригада Бурейски ГЭС хьалъеча гIишлонхошта юкъерча яхье хьалха латт.

СУРТАШ ТIА: 1. (аьрдехIара аьттехьа) — Г. Тенченко, В. Николаев, бригадир В. Носуленко, Н. Шаршов, В. Гречишкин, А. Абалмасов.

2. Дукха ха йоаццаш хьалъйоча причала тIара кран Бурейски ГЭС хьалъераншта яха моттиги тIаьца кийча я.

В. МАРИНОВСКЕ суртИ.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Доазол арахьарча кепайоазоно чIоаггIа теркам тIабохийт СССР-ен СРВ-ен кулгалхой Кремле хиначa вIашагIкхетера, цига Л. И. Брежневей Ле Зуанех дьача къамаьлашта, яздy СРВ доккхагIдола совгIаташ Л. И. Брежнева, А. Н. Косыгина, М. А. Суслова даларах.

Москвера деча хоамашка белгалдоах дерригача доакъошкаре советско-вьетнамски гIулакхаш кIоаргIлуш доагIаш хилар, цар эффективность лакклуш йоагIаш хилар. Цунна дола тешал да шин мехка юкъе чIоагIъяь СРВ Къулбехьен континентальни шильфе геологически разведка яра, мехкадьттен газан яккхара цхьана гIу-

СЕНАХ ЯЗДУ ГАЗЕТАША

лакхаш леладара хьежъехьара соглашени.

Газеташа теркам тIабохийт вIашагIкхийттача хана Л. И. Брежнева хIана эгтара керттера дарех доши-кхохкам кIаьдбенна болаш лоаттабарк Советски Союз вежарашха долча социалистически мехкашца цхьана цу оагIорахьа хьинаре белх беш хиларга да, аьнна аьча заявлена.

Доазол арахьарча обозревателаша чIоагIа лоархIам бу Къулба-Малхбоален Апорча хьалах долча дешашта СССР-и СРВ-и цхьатарра позици йолаш хилара. Цар комментарешка дувцаш ма хилларе, советски вьетнамски кулгалхоша белгалдаьккхад, США-с хьал а лоацаш Пекин Индокитай районерча хьала дестабилизаци е гIерт, цудухьа китайско-вьетнамски доазон тIа тIема демонстраци ю, Кампуче Халкъа Республикана дукъала юкейлсача полпотовски бандаша еш йола провокацеш могаш, АСЕАН членаш долча мехкашта гучахьа Iотакъам бу аьнна.

Дунен дукхача мехкашкарча кепайоазоно арайоах Москве СССР-ен ФРГ-ен кулгалхошта юкъе хиннача къамаьлешца юкъаенна статьяш комментареш. Цар тIа белгалдоах цу къамаьлий итогаш Европе а дерригача дуней тIа а машар чIоагIбарех кхохкам хIаьдбарех боккха дуней халкъашта юкъера лоархIам болаш хилар. Советски пачхьалкхен ленински арахьарча политика кхъ лерригIен принципиальни хилар. Малхбузенгермански «Наркхайта» белгалдеьаккхад кхохкам кIаьдбелгах дуней халкъашта юкъерча гIулакхий керттера тенденци яра массе тайпара новкъостал де лоаш шенксе а оагIув хилар. Французски «Орор» яхача газета яздеш ма хиллара, Франце авторитетни гIоазараша советско-малхбузенгермански къамаьлий итогаш лерхI «позитивни а Малхбоаленнен Малхбузеннен юкъе дIа-юха леладу гIулакхаш хилийтарах уж шердарех йолча торонешта новкъостал деш а дола хIама» санна.

«Работническо дело» яхача БКП ЦК орган кепатехай «В. И. Ленинн коммунистически кхетамца керда саг хьалихевари» яхача статья.

«Карибски бассейнера контрреволюци» яхача статья тIа кубински «Гранма» гучайоах регионерча мехкий прогрессивни правительствашта духьала ЦРУ-с лелабеча тийшача балха методаш.

Доазол арахьарчи газеташ а язду Салвадоречa хьалах, цу центрально-американски мехка чурча гIулакхашта тIема кизаца юкъе а гIерташ США доал деча гIоазараша дагалыцар чIоагIа кхераме хIама долга белгал а доахаш.

(ТАСС).

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

Советски заказаш — хана хьалха

Партизанск яхача городерча «29 августа цIерагIара заводаш» оалача Словаке эгтара йоккхагIа йолча кога гIирса предприяте шерра баьрнаб «Советски заказаш кхоачашде хаиналхьа а дикал лакха йолаш а!» яхача девизагIа йола социалистически къахьегама бригадий болам. Предприяте юкъайоалаьй къахьегама саратовски система. Советски новаторий методех пайда эцар бахьан долаш словацки кога гIирс бераша денкар тIаьйцад карарча шера 34 миллион крона мехка (башха дуккхагIа-кIезигагIа доацаш 340 эзар сом) бийдали материалаши кходен плана совгIа кхо миллион крона мехка кога гIирс арахецея. Карарча шера план гIертамо але а, цу тIа лаьрхIад укх шера соахкарчуд 168 эзар пар дуккхагIа кога гIирс арахецея продукце дикал даим лакха доаттаей. Предприяте къахьегамхоша къоасам лоаттабу арахецача наделех 97 процент дикалга диллача цхьоалагIча сортагIа хилийта.

Советски Союза дола экспортни заказаш кхоачашде лаьрхIад словацки кога гIирс бераша хана хьалха — 20 декабрь тIакхоачаш.

Къаьнача цIеношкара керда хIоарпираш

Карарча пятилетке вешта аьлча 1980 шу чакхдалехьа, ши миллион саг совгIа ГДР бахархой керда фусамашка баха ховшаргба. Германе Социалистически Едини парте IX съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш а деш, республикин гIишлонхоша дIалургья керда баха ховшарашта 750 эзар хIварпира. ХIаьта хIанзарча хамара хьалаш а долаш йола шин бIаь эзар фусам къаьнача, реконструкци яьча цIеношка хургья. Экономически гIойлениb я Берлине, Лейпциге, Эрфурте, республика кхыча городашка къаьнача мех чубахача меттигий фонда шерра еш йола модернизаци.

ХIара итт минута — автобус

«ХIара итт минут массаза йоал керда автобус Iойоал «Икарус» яхача завода конвейерашта тIера. Венгре цу йоккхача предприяте кадеех 90 процент экспорта дода. ЦIа хезача мархах йола автобусаш лелаш я шоазткъе итт пачхахьалкхен наькъашка. Советски Союзо массанел дуккхагIа ийю венгерски «Икарусаш». Дуккьала нарерча шера хьалхарча кхаьбетта лайтай «МОГЮРТ» яхача венгерски арахьарча торговле предприяте советски заказчикашта 1911 «Икарус». Еррига а укх шера Венгрера вай мехка кхоачргйола городашка а городашта юкъе а леларгйола автобус 6300 я.

(АПН).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

Кхохкам кIаьдбар духьа

Москве эгтара лакхехьарча боараме хиначa советско-малхбузенгермански къамаьлий итогаш кхохкам кIаьдбелга чIоагIдара боккха лоархIам бола хIама санна лоархI дунен халкъашта юкъерча шерарча общественносто. Бакъда, тернал ца деш дита йиш яц оагIонаш вIашин барта йоацаш цига дийца дола дешаш а. Амма, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева белгалдаьккха ма хиллара, политически къамаьлаш эффект йолаш хилара лоархIаме критери я вIашин цхьана гIулакхаш леладен барта хилен лоаш хилар. Дуккхал ма дар, хьалхагIа хиннача советско-малхбузенгермански вIашагIкхетарашка а санна. Москве бокъонца хьахьенхар.

Шеррача гомагIа дола Европана а дерригача дунена я доагIа политически экономически дешаш Москве корта а болаш дувцаро хIанзара дунен халкъашта юкъера хьал кхы ца талхийтара дикка новкъостал де тарлу. Шоай практически балха тIехь шинна а оагIоно чIоагIа хьаллоацаш леладу юкъе чIоагIдаь договораши соглашенеши хIаьта хIана дIа-юха къамаьлаш леча хана цIаьнха а белгалдаьккхар цар политика дIахо йодача хана а хадданзен чIоагIен цар ларда тIа латташ хургхилар.

Капиталистически мехкашта тIадоагIаш латтача экономика эшаллара хьалашка къаьстта лоархIам болаш да экономикан промышленностен дакъе СССР-он ФРГ-ен цхьана гIулакхаш леладара керттерча лостамий дуккхача хана лаьрхIача программана кулгаш ядар. «Кхохкам кIаьдбара политико, — аьннад «Ост-Вест-Хандельсбанк» яхача банка викало Польжейера, — дуккхача даькъе новкъостал даьд торговли толаме дегIайоалакра». Иштта, укх шера хьалхарча квартале СЭВ членаш долча мехкашка ФРГ еш йола экспорт 13 процент лакхъенняй, хIаьта 5,5 миллиард маркага а кхаьчай.

Дерригача дунен тIарча дена уйлаш йолча наха могаю кхохкам кIаьдбелга хиланза дарждоаца, хила йиш йолаши пайдаен хIама лоархIаш СССР-он ФРГ-ен цхьана я заявлени, хIаьта дунен халкъашта юкъерча гIулакхий лоархIаме тенденци цунах хилийтара масе оагIорахьера новкъостал де лоаш уж хилара раьза а ба.

«Эггара лакхехьарча бонраме советско-малхбузенгермански вIашагIкхетаро хьахьенхар дунен тIара кхохкам кIаьдбара йола цхьха теоретически хиниа ца Iеш практически торонаш а», — аьнна хьекхайкадьд «Оснабрюккер цайтунг» яхача малхбузенгермански газето. «Малхбузен Европерча пачхахьалкхенашта, — язду «Зюддойче цайтунг» яхача ФРГ цхьаьккха газето, — кхохкам кIаьдбелга лоархIамагIа да, шоай партнерий къамая хьашташ ца а лоархIаш малхбузен сообществе доал делга шоай бе долла гIертача ВIашагIкхийттача Штаташта дIакара дака цу мехкий белттала дола гIозарш кийча хилараль», яхаш.

Москве даьча къамаьлий конструктивни итогаш къахьга хьахьенхар тайп-тайпарча союзашта чулоагIаш долча социальни системаш йолча мехкех дунен халкъашта юкъерча сообществана вахаро хьалхашка уттадеш дола доаккхийн товлхаен декхараш къестадеча хана дика партнераш хила йиш хилар.

Ший лоIамерча Африка форум

1-ча июле денз 4-ча июле кхаччалца Сьерра-Леоне столице Фритауне хиннай Африкански цхьоагIон организаце (ОАЕ) членаш долча мехкий пачхахьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий Ассамблея XVII сесси. Цу ший лоIамерча Африка эггара лакхехьарча форума балхица дакъа лоацаш хиннаб 50 пачхахьалкхений викалаш. Корта а болаш цар цига йийцай политически, экономически, социальни, культурни даькъе африкански халкъа хьалхашка латта лоархIаме проблемаш. Царех керттера араш я колониализмах юхедисача гIулакхех Африка къулбехье еррига мункъайоаккхилга Iалашдара. ЮАР расистски режима духьалара эффективни санкцеш тIаяцара. Палестина Iарбий халкъа законагIа йола бокъонаш кхоачанъяра африкански Iарбийи мехкий низаш вIашагIтохара, хIаьта иштта Индийски океанах машера зона яра а проблемаш.

Ший лоIамерча Африка мехкаша сессе тIаийпача документаш тIа чIоагIа харц йир малхбузера державашии транснациональни корпорацеши, хIана аьлча Советски Союза инициативагIа ООН Генеральни Ассамблея тIаийца колониальни мехкаши халкъаши шоай лоIаме хилийтара хьанъехьара декларации кхоачашъяра цар духьале ендаь. Къулбехьен-африкански бIунаша Анголана духьала яьча агрессе хьанъехьарча лаьрхIача заявлене тIа белгалдаьд цу зуламеча вийсх бола бехктохкам ООН решенеш телха а еш хIана я расистанта эгтара кердагIа дола гера лоаттадеш йолча малхбузерча державашта тIабомабеш хилар.

Сессе доанъоашхоша гучадаьккхар империалистически державаша, эгтара хьалха ВIашагIкхийттача Штаташа, къулбаафрикански расисташа цхьана гIулакхаш леладеш хилар. Цар дIадийхар ЮАР-а чIоагIа Iаткъаш хургйола санкцеш юкъейоалаир, масала, мехкадьтта лоаттадара йола эмбарго оттаир. Къаьстта кхераме ба, йоах цу дешах тIаийцача резолюце тIа, расистий шоай ядерни патенциал хьве торо хулийташ бола Малхбузеннен ЮАР-ан юкъера барт.

Африкански цхьоагIон организаце чIоагIа хьаллаьцар Iарбий пачхахьалкхенаша — чIоагIалени духьал латтарен Къаман фронта членаша, Израило оккупаци яь латташ мукъадахар тIехьалоаттабу къоасам. Цар дIахайтар Израила сионистски режимий ЮАР расистски режимий цхьана зуламаш де барта ухаш хилара шоаш чIоагIа сагота хилар.

Къаьстта чIоагIа лоархIам болаш хIама хилар африкански форум цига дакъа лоацаш йиза бокъо а йолаш 50-гIа член, дуккхача шерашка расисташтех колонизаторашгех духьала тIом баьчул тIехьагIа ший лоIаме хина дIаэттача Зимбабве Республика делегаци хилар. Зимбабве толамашe шоай паргIато бахьан долаш къовсам лоаттабеш долча халкъашта хьоькхам тел, ма болийт цар эгаш айду.

Г. ШИПКИН.
(ТАСС).

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ

СAIЕХАМ

«Къьра дув» яхача романа тIара дакъа

(Йистедоалар. Доладу №№ 78 — 80 тIа).

— Къоасам, сабердалахь! — тIехьакхайкар из. Раьза воацаш юхахьежар Къоасам. Юха а ший Iовлала къамаьл де воаллий-те аьнна дагадехар цунна. Кхы цо из гIоттадойла цуйга оха йистхила лаьрхIар цо.

— Фу яхар Iа? — бIарахьежар цунна Къоасам Сардал хьагарга веча.

— ЗIамига саг... Саварбик аьларий Iа укханах? — хьаттар Сардала. — Хьай дьяна вахa хьо, бехк ма билалахь. Хьайбанна мо мара хIама хац хьона, ткоия, лаьттах дохкача наха... Аз хьийна новкъа хургдолаш хIама аьиинадале, бехк ма баккхалахь. Сибат а да хьи динача саг тара, — вIалла шийна ца хетар дар хIана Сардала аьхар.

— Айя, фу бехк бувц Iа, сона-м дага а дехадац из, — воккхача сага тоам хургбар дуца гIертар Саварбик. — Хьо воккхагIа ва, хьа-м со харц хилча сона тоха а бокъо я. МоллагIча а воккхача сага тоам бергбола дешаш дар зIамигача саго аьхараш. Ше ваьна моттиг йицьллаяза ва хьона, аьнна дагадеха раьза хилар Сардал.

— Фусам яхаш варий хьо? — Къоасама бIарахьежар Сардал. — Вай долча ма йий паргIатта моттиг.

Ше фу арга а ца хоаш висар Къоасам. Сардал паргIатта вахилга ховра цунна, моттиг а из волча хургьяр, вешта тарлургвий-те из Саварбикаца аьнна шек вар из. Саварбик а вацар цунна воацаш-м, дале а Сардалца вахаш вола саг далла гIулакх делгах керттера дар лоархIаш хила веза аьнна хетар цунна. ТIаккха Саварбик, хеташ долчох, — вIалла хург мичаь е ламаз деш е мархх кхоабаш а.

— Ер хьона новкъа хилар кхер со. — ше дергдолчух хоадам бе вацар Къоасама.

— ВIалле из дага ма дохалахь, — цуи шеко йоае сихвелар Сардал. — Хьаша даьлагара шийгара ва оалаш ма дий вай. Аз дуар даа хургда, паргIатта вижа моттиг хургья... Сона-м сайна а сагота я наттахь къамаьл де цIагIа майIа саг воацаш. Са сай бараш къонгаш цIенах кхетача вIалла мичаб, — тIатехар цо вела а луш, къонгаш ший лоIамах доацаш арахьа лелаш санна.

Цу къамаьла юкъе гIортацар Саварбик ше. Сона фу башха да из, Iе моттиг хилча аьлча санна латтар из. Цунна ховра шоаста эшаш хулар аьнна лоаманхоша ше Iалаш ца веш вутаргвоацийга. Иштта дар Iаьдал, арахьера тIавеначa сага, хьоашал де везар.

— Хьона фу хет? — Саварбина бIарахьежар Къоасам.

— Сона-м башха дац, се укхана новкъа ца хуле, — цуи метта моллагIчо эргдар аьлар Саварбино.

— Аз ма яхий, цхьаккха хIамин новкъа вац, — сихвелар Сардал из тешаве. ХIана дар а хац, ше волча вaxa ванра вIамига саг дукъал хилар кхерар из.

— Долче, мотта хоадам бергба-кх вай, — раьза хилар Къоасам. — Ваха Сардал волча соцаргва хьо. ПаргIатта Iе моттиг я хьона. Юрта совета а гаьна яц. Маца гIоргва хьо Сардал волча? — хьаттар Къоасама.

— Кхоана... Е ломма...

— ХIанз сона дIавеча метацИ? — сихвелар Сардал.

— Тхоьсара цIазала веза ший яхаш ва ер, — Саварбина йистхила кхелехь цунна хьалхара жоп делар Къоасама. — Кхоана деша ер хьe волча лархIа метаргва хьона.

Царех хьа а къьста чукоагIаш бокха лоархIам бола хIама ше дича санна тоам хинна вар Сардал. ХIананлца финагентаца дуазаденна цхьаькха хIама хиинадацар цуи, е цуи фу декхар да, из фу кара долаш да а ховш дацар. Бакъда, шийна цувгара йоакха гIойле яргхиларах цхьаькха шеко йолаш вацар из.

— Чай далахь сона сихха, — дийхар цо чукхоачаше сесагагара. Чай доацаш метаIа вацар Сардал, цудухьа массаза кийча леладоре из Маккас.

— ХIама дарий хьо лийкнача? — хьаттар Маккас ше дихьача гIулакхах хиинар мара хьадувцар догдоахаш. Укх сахьате дегабуаш бе йиш йолаш цхьаьккха хIама деце а, Сардала дов эккхийтар кхераш яр из. Цунна хецар мара Берд волча дикха гIулакх, цудуьха цунна гургвоацаш Мадина йолча цIагIа дIалочкъаввьяр цо Джабиг.

— ХIама дацар, — йистхилар Сардал, масайттаза чахь къург бан ваьлча. — Вешта, кхоана е ломма вайцкга ваха воагIаргволаш саг-м ва. ТIехьакхара зIамига цIа цIенде веза сихха.

— Из фу саг ва? — кхетавар Макка.

— Вай юрта гIулакхе вепа саг ва-кх... Къоасама чIоагIа дийхар сога из лелавувалар аьнна. — Юрта совета председатела тIадахийтар дерригa а Сардала, шийна ца а лоаш Саварбик моайнига воагIаш санна. — КIаьнк мича вахар? — хьаттар Сардала дега а доацаш.

Кхераелар Макка. Укх сахьате дов эккхийта йоал-кх ер аьнна дагадехар цунна.

— Хьавехал из, — кхаамо йолча моттиге хулча тайппара вIалла эгIазахар дацар Сардала йистхиларца.

— Укх сахьате.

Нана тIехьа а йолаш кIаьнк чуваьлча бе доагIа чаь пела Iо а оттадаь Джабига бIарахьежар из. Беррига вувлавеннавар кIаьнк, дас шийга баге леарга, шийна тохарга хьежар из.

— Фуд Iа даьр? — цхьаьнкха оргIаваьхар дацар Сардала йистхиларца. Гира мукъ Iобаьлча санна паргIатта яьккхар Макка цуи йистхиларо, доккха садаьккхар цо. Шийн когашка Iо а хьежаш, йист ца хулаш латтар Джабиг. Шеко лцар, нанас а Iошaс а кийчваьвар из хургдолча довнага.

— Хьога ма яхий аз, фуд Iа даьр? — юха а хьаттар Сардала. Хьалхашна латта пела берте дихьар цо. Цунах кхетадир Маккас дов хилара кхерам дIабаьннилга.

— Цига-м дукха бераш е ма дий... Школе дешаш, — халла йистхилар Джабиг чубаха корта хьал а айбеш. — Хьайга аьлча Iа со вохийтаргвацар.

— Долче, дика деша дева...» Кхетадой Iа, дина дешалахь. Дерригa иштта дика дIадерзадаро цецъаьккхар Макка. Цо кхетадора моллагIа дале а цхьа хIама хийтта ца хилча мара тIера эгIазал ярг ца хилар. Цхьанне хьоар дaь хила деза, кхетаваь хила веза аьнна дагадехар цунна.

— Дади, сога-м къоалмаш эца а аьннад, — майра ваьлар Джабиг. — Со дика кхетаргволаш ва йовхар учитело.

КIаьнкагахьа дIахьежар Сардал. Фу хур-те укханах аьнна дагадехар цунна. Шоай юртахо Iаьла вувцаш хезавар цунна. Дукха дийша ва яхаш вувцар из массане а. ХIанз областе доккхача гIулакхе вар. Бакъда, цIакхха юкъах ца дуташ ламаз ду яхаш вувцар. Ламаза ха тIанхьачача, дерригa юкъах а дите, кабинет дIа а къайле ду йоах ламаз. ТIаккха дийшадар аьна фуд, иштта бусалба дог кераь долаш хилча.

— Къоаламаш эца аьннад ях Iа? — хIанз ше уйла лъчах тоам хинна кслакхьенар Сардал. — Нанас эцаргда хьона къоаламаш. Цунга да хьона яхча.

— Къоаламаш-м хала дацар сай кIаьнна. — Джабиг шийна мархIа тоIаваp Маккас. Къоаламаш а эцаргда кинижкаш а эцаргда. Мадина йоалл укханна кинижкаш чудохка тIоржиг беш... Хьасаша бега а бега, — ший гIадьахар дерригa хьагучадаьккхар Маккас.

ТIехьарча хана тхоасара санна сапергIата хиинавацар Сардал. Шийна а ховргдацар цунна цуи бахьан дашха. Бакъда, дега гIадилгаш довхаш санна тоам хиннабар.

— ЗIамига цIа сихха кийчде деза. — хьалха даьккхар цо тхьовра сесагага ше аьнар. — Кхоана хьакхача меташ ва из.

— Малав из? Вийса йикха воагIа из, кIира дакиха воагIа? — кхетацар Макка. — Хьаьший цIагIа метаргвеций из?

— Фу бийса, фу кIира дувц Iа? — раьза хиланзар Сардал сесаг аьнначох ца кхетара. — Ма аьннадий аз, вай юрта гIулакхе хьожаваь саг ва. Цо-м шу, шк шу даьккха а тарлу.

— Са даьла! — кхераелар Макка. — Наьха маIа саг-м хала ма вий цIагIа лелавe. Мишта лелавергва вай из... Кхийна йоI ма йий укх цIагIа. Наха фу арга.

Шийла хий тIадеттача санна хетадалар Сардала. Цуи уйла вIалла цо яь а яцар. Хала мишта дац йоI цIагIа хилча наьха маIа саг лелавe. Цо-м дикбезах а лораь ма сoдаьлйий Мадина. Вежарашта фу хетаргда, наха фу арга? Эггара халагIа дар-м наха оалачох лоралурга ма дий.

Укх сахьате наIарга а ваха Къоасамга Саварбика ше волча Iелга хургдац ала дагадехар цунна. Дикка бахьан корорга. Къонгаш цIабоагIа арга. Дала ховстам ба, цаI дийна а ваьнка Буро тIа гIулакх ва, шоллагIвар а дийша воал, массехк бутт мара бисабац. Царна нускалаш ца кхийлчи дилап арга. МоллагIа тешаргволаш хIама да из-м.

Бакъда, финагент ше волча Iеш хилча шийна из пайдана хила мегар дагадехар Сардала цу сахьате. Цуи декхарех бокъонца кхетацар Сардал, дале а цхьа лоархIам болаш гIулакх ца хилча лаьрхIа районера из войтарг ца хилар лерхIар цо. Хьинна хов укханна эшнача гIулакх де цуи кара хулий а. Цхьа хIама деларе Юрта совета председатела ше а леларг мичa вар из тIехьа а ваьнкха фусама дIатарве гIерташ.

— ВIалла хIама дац, — гарге дитанзар цо сесага яхар. — Сона яьча йоIах цхьаьнкха саго хIама ала бахьан хургдац. Дуне Iоделлача денз хьоашал а деш хьабоагIа гIалгIай-м. Хьайга яхар де Iа, — хьоашал дара тIадоаладир цо дерригa а.

МоллагIча хIаман сaготдеш Iаьдал долаш вар Сардал. Цуи сaготдеш цхьа хIама мара ца хилча-м хала дацар, дукха дар уж. Цхьаннех виивелча, шоллагIдар духхьал хьотташ, цуи сaготдеш дола хIамаш. ВIалла дагара далацар цунна Дудас ше волча Къоасам хиннав аьнна дена хабар. МалагIча гIулакха ваха хургва Юрта совета председатель укхан жа даржаш долча лоамашка, малаш ба цунца хинараш? Дега юв Iоттаи санна цхьа дагадеха IойнадацаР цунна из таханарча дIаькача дийнахьа. «ДIадаха деза жа соцадир Сардала. — Цхьа устагIа па бутаи дерригa дIадаха деза. ТIаккха цхьанне ала хIама хургдац. Кара яхча хилча мичча хана юхаяца йиш хургья».

Кхы гаьна а ца доакхаш кхоанне а бе а бийна иттех устагIа Буро тIа баьла лаьрхIар Сардала. Городе дика дIаводар духх. Иштта мах хула массехк бутт а бале дерригa жа дехна вала мегар из.

ТХА КОНСУЛЬТАЦЕШ

МАЦА БОАХ ДАЬЙ-НОАНОЙ ШОАЙ БЕРЕХ

Советски пачхахьалкхено чIоагIа йоахо еш гIулакх да ижуш йоагIа тIехье бакъахьарча кхетамца хьалкхеелга. СССР Конституце 66 статья тIа аьннад: «СССР гражданаш декхарийла ба шоай бераш кхедара йоахо е, общественна пайдане къахьегара уж кийчбе, социалистически обществе тешшаме членаш хургболаш хьалкхебе. Бераш шоай даьй-ноаной йоахо е а царна новкъостал де а декхарийла да».

ДукхагIболча вай гражданаша лерттIа хьалкхеду шоай бераш. Из иштта дале а дезалашка кхетам балара гIулакх вIаштIехь д а к к х а р а пачхьалкхен оагIорахьара тIакхоьжам эшац ала кхы а хьалха да. цо ла йиш йолаш хьама дац цхьаболча даьй-ноанош бераштa хьалкхашкара шоай декхар кхоачаш ца дир е лерттIа кхоачаш ца дар. Цу тайпара бераштa законо Iоттакъам бу. даьй-ноаной шоай бераш леладара бокъонех а боахаш.

Бераша во хьокхам эша тарлу, нагахьа санна да е нана харцахьа лелаш, корта бохабу малараш мелаш, балха декхар ледара кхоачашдеш е вIалла общественно-пайданеча къахьегаме дакъа ца лоацаш хилча.

Бера укхацIенонна зе хургда цуица ца доагIар леладеш хилча. Масала, два хIама, молхаш ца луш, тIадувкача баракъанца Iалаш ца деш дуташ хилча е из етташ-Iетташ леладеш хилча.

Цу тайпара харц гIулакхаш леладу даьй-ноаной шоай бераш леладара бокъонех баха йиш йолаш да закон. Из даьчул тIехьагIа уж шоай гаргара хилара бокъонех боал уж; цар йоакхо е эзаш хиларахи кхетим баларахи мукъабоалийт, уж тIехьагIа кхьча нахагара хьа а даьхе юхадеракде йиш йоацаш бус, царна цхьана баха а уж доккхий хилча царгара гIо деха а бокъо лац.

Иштта, бокъо лац царна царех биса боахам е кхыйола тIехьале шоашта юхаерзае. уж делча царех пенси ийде е царна айп хилча гIо деха. Нагахьа санна дукха бераш долча наьнагара цхьа бер дIадаьккха дале цох пачхахьалкхен пособи эца йиш йолаш яц из, хIаьта из цо хIанзалца хьа цох ийдеш хиннадале бокъо дIаьккхачул тIехьагIа цунна доагIар соцаду.

Цул совгIа цу бокъонех баьха бола даьй-ноаной кхы долча бераштa доал отта, опекунаш е попечителаш хила йиш йолаш бац.

Судебни практика хьа ма гойттара шоай берех даьй боах цар уж Iунал доацаш дитаче, шоашта болча аьттонна цар бокъонаш гIожача тайпара телхайнча, бераштa во Iоткъам беш хилча.

Заводской районин халкъа судо даим къаракъаш мелаш ший берашка ца хьожаш лийниче Дедовагара дIадаьхар уж. Цу районин судо бераш леладара бокъонех ваьккхар Попентьев Евгений Митрофанович. дуккхача шерашка алименташ ца теккарца уголовни бехктокхаме эзача а вIаштIехь ца воалаш хьувзаш хиларах.

ДукхагIйолча хана цу тайпара кйрча гIулакхаш хьахул корта бохабу малараш мелар бахьан долаш. Халкъа депутатий Октябрьски райсовета исполкома кхелетарий гIулакхашка хьожача комиссе заседане дувцаш дар 1964 шера яьча, № 28 йолча профессионально-технически училища дешархо хиннача Кузнецова Валентинах дола дош. Комиссе членашен участкови инспекторо цунгеи цун наьнага Нина Ильиничнайтен хаттараш дича тучадоал пар цIагIара хьал.

— Дукха ара бийсаш хIана йоах Iа, — аьнна шийга аьлча. Валентина жоп делар: «Аз фу дерга цIагIа, ца даим молаш ва, цо кхьметтел са нешийгара а цу гIулакха аьча дехаш хилча. ХIаьта наьа а яц со теркалъеча».

Иштта, цу дезалерча вахарех дог йиккхача йоIо школа йитар, цул тIехьагIа етта баха гIертача нахах еттаяла а малараш мала а йолаелар. 1979 шера декабрь бетта дукха законеш тIехьлийтарахи аморальни гIулакхаш леладарахи ПТУ-ра а дIаьккхар из. Из иштта цу дентIа кхачарах керттера бехк даьнен наьнен тIабуж. хIаьта уж шоай йоI лелара бокъонех ханнахьа баьха баларе из бакъахьарча тайпара дуаш, ший дешар дIахо хьош хила тарлора.

Цу дерригйе вайгара дIадех вIаштIехьа доаца вахар леладу дезалеш ший ханнахьа белгалбоахилга а тIаккха царца боагIаш бола профилактически болх белга а. Из вай дойла шоай даьй-ноаной кIезигагIа къестарга бераш, цар вахара юкъегIорта доаш хургдац закон.

Н. БУГАЕВА.
Нохч-ГIалгIай АССР юстице министерства консультант.

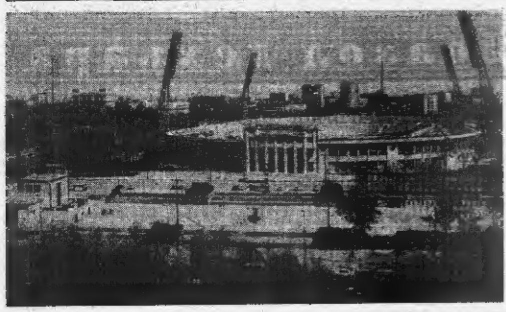

«Динамо» — олимпийцашта

МОСКВА. Олимпийски яхьаш чакхъяха кийча я «Динамо» яха центральни стадион — столице йоккхагӀъярех йола, ах бӀаь шу совгӀа истори йолаш йоль спортивни сооружени. Из ерригга а реконструкци яь тоальй.

Укхаза модернизаци яьй йолаш йолча сооружнешта, хьалъяьй керда зданеш, товьяь территори. Йоккхача спортивни арене реконструкци яьй сектораштей яйгача атлетика спортсменаш удаш долча наькъаштей. «Тартан» яха синтетически материал а йилла товдаьд нах удаш дола наькъаш. Шовзткъе итт ээар гаргга саг чухоцаш йолча цун арена тӀа лакха урагӀа яха ягӀа светильникаш. Хийна эргаьккхай 3Ӏамига спортивни арена а.

Олимпиада-80 йолча деношка «Динамо» яхача стадионе олимпийски футбольни турнира матчаши яйгача атлетика тренировкаши хургья. 3Ӏамигача арене баь тӀарча хоккея турнир хургья.

СУРТА ТӀА: «Динамо» яха стадион.

В. КОШЕВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

«СЕВАНИ» — МАССАНЕНА А ЙОЛА НИЙСА ХА

Армянски производственни объединеие рекламни проспектаех аьььние тӀа аьнинад: «Севани» — массанена а йола нийса ха». ХӀаьта из да а да ишта. «Севани» — мехка ерригача миӀингашна йовзаш йола истола тӀа лоаттадеча сахьата марка. Хозача оригинальни будильникий 80 гаргга тайпа дода экспорта Европа, Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалех, Африка. Къулба-Малхбоалеи Азе дукхача мехкашка. 100 совгӀча доазол дехьарча заказчико шерашера ши миллион совгӀа будильник — армянски сахьаташ дерий ерригача продукце кхоалагӀа дакъа хӀана дац аьнна.

— Тха продукци наха чӀоагӀа хоатташ хилара бехьаи да из дикен дӀатӀехьежача хозен хилар, — йоах объединене директора технически Ӏилмай кандидате Карапетян Ашота. — 1943 шера предприяти хьалъйича гӀоне декэ Армене арахийцад 60 миллион совгӀа «Севани» яха марка тӀелатта сахьат. ХӀанз укх сахьате тхацига болх беш не вить ээар совгӀа болх дош ерригача ... 80 процент ярш автоматически кхоачашъю.

«Севани» яхача объединене шер-шера кердадоах цӀий продукце кхоалагӀа дакъа хӀана лаккхац аьнна. Цун дикка дакъа (20 процент совгӀа) хӀанзарча хеварча образецах дола электронни сахьаташ да. Производствана модернизаци ирон цунца дувзадена къахьегама овсаре лаккхлуш хиларох торо хилийтай предприяте тӀехьӀарча пхе шера планал совгӀа 5 миллион сомага кхоачаш мах боле продукци арахеца.

«Севани» яхача объединенена чуйоагӀа Ереванск художественни сахьатий завод. Укхаза ярахеш тӀехдаьнна хозэ, дика, хӀама къердаш барашта дола сахьаташ: истола тӀа лоаттаду а пенах хьалдетта а сувенирни образецаш. Музыкальни будильникаш, маӀача наькха а кхалнаькха а дошо хронометраш. Укх иксповировать деш хиннай дукхача дуней халкъашта юкъерча ярмаркашка, хӀаьта ишта Лос-Анджелесен Алжирен хиннача СССР къамаи выставкашка; ийдархойи специалистийи тераж чӀоагӀа тӀа а эир.

«Севани» яхача маркаж дола сахьаташ го йиш я лаьттан ерригача миӀингашка. Цар хьехьокха ха дилла а нийса я.

Олег АРАКЕЛЯН,
АПН корреспондент.

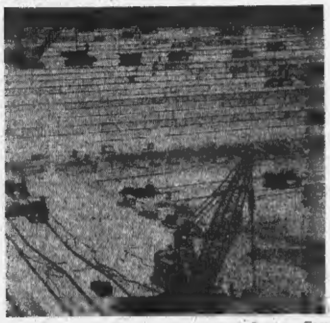

Челябинска гаьни йоацаш, Коелга яхача поселке я ше санна кхы йоаца мрамор боаккха карьер (сурта тӀа). Цу мраморца товнь и Московски метрополитена дукхо станцеш, олимпийски а дукха кхыйола а объекташ. Коелгера мрамор дӀаухийт вай мехка масса миӀингашка, хӀаьта ишта Венгре, Польше, ФРГ, Итале, Ливане.

Коелга кийчъю тайп-тайпара боарамаш дола мраморни плиташ, декоративни загӀа, декоративни мозаични плитка.

В. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

Футбол

ЭГГАРА 3ӀАМАГӀБАРИЙ ЯХЬАШ

Вай мехка Ӏалаьмате чӀоагӀа йоаккхо ю эггара 3ӀамагӀбарий футбол дегӀайоалаяра. ХӀана аьлча тӀехь-тӀайоагӀача хана цу гӀулакхо торо лургья вай футбола дика тӀехье кхеc. Цу гӀулакха лаьрхӀа тайп-тайпара яхьаш чакхйоах вай мехка.

Ишта, укх деношка Къилбаседа-ХӀирий АССР Ардон яхача городе дӀахьош яр «Урожай» яхача ший лоӀамена спортивни общества Центральни Совета «Колосок» яха приз яккхара ерригроссийски яхьаш. Цига дикка лоацаш бар Грозненски районера кьона футболисташ.

Укхаза дика толамаш лаха вӀаштӀехьдаьлар цар. Ишта, Къилбаседа-ХӀирий АССР командаца ловзаш счет 2 : 1 йолаш котбаьлар вай мехкахой. Уж котбувлаш чакхдаьлар Москва, Воронеж яхача городашкарча 3ӀамигӀача футболистаща цар хинна ловзараш а. Москвера шоай нийсархой цар яшабир счет 3 : 0 йолаш, хӀаьта Воронежерча футболистащца хиннача ӀӀамагӀихетаре а цар наӀарашка 4 бурги чу а текха. хӀаьта шоай наӀарашка ихьаа-наӀ бургац чу а ца йоалийташ котбаьлар вай республика викалаш. Уж коталонаш бахьан долаш вай командо яхьашка хьалхара моттиг а лаьца бокъо яьккхар СССР юрташкарча шоай лоӀамеча спортивни обществай командашна «Колосок» яхача клуба приз яккхара яхь кьовсайла.

* * *

Мехка футболех йолча чемпионата «А» классо шолагӀа лига командай чемпионата аргӀанарча туре «Терек» Майкопе ловзаш хилар «Дружба» яхача командаца. Из ловзар чакхдаьлар счет 1:1 йолаш.

БАЛХА ХЬЕХ

Къахьегама йолча Нохч-ГӀалгӀай АССР Профтехобразовани хьаькхен комитето республика Госпланаца цхьана хӀара шера уттаю мехка кхыча районашка болхлой хьожабара планаш, республика халкъа боахама эе а хургдоацаш.

ТӀехьарча шерашка Саратовски областех Приморски края колхозашкеи совхозашкеи баха бахаб Нохч-ГӀалгӀайчера бӀеаш дезалаш. ХӀара шера цхьа заарнел совгӀа болхлой ух йоккхий гӀишлош хьалъеча а СибарегӀеи. Гаьнарча Малхбоалеи, Россе Нечерноземни районашка а болх бе.

Госкомитете дукха письмош ухийт тхога гӀолла Приморски крае балха бахача дезалашка. Цхьа ши масал доаладергда аз. Красноармейски района «Рощинский совхозера Н. Агешинас язду: Гаьнарча Малхбоале сай марапа со ера 1980 шера апреле. Цул хьалха дахар Нохч-ГӀалгӀайчене. Юрта боахам бовзаш дацар, хӀаьта а хӀама дергдац аьнна лаьрхӀар. юртбоахама специалисташа гӀо дергдолга ховра. ХӀаьта гӀалат а даланзар. Дика тӀанийцар тхо, ши цӀа дола квартира елар. Коа огород я. Оахоша хьалхьею хоартол, капуц, хоарсам, хох, помидораш, варсаш. Со доаркка я, мар — тракторист. Алапи дика да, укхаза хоза я. Гаьнарча Малхбоале дахкарах дехкедаьннадац тхо».

Л. Д. Ткаченко 1980 шера январе Барнаульски ТЭЦ хьалъеча яхаяр. Цо язду: «Вашха-дина тӀанийцар тхо. КӀезига дезалий общежите цӀа делар. Балха оаьзе ха, коллективо дика я 200-негара 250 сомага кхоачаш алапи ац. Города тикашка дукха да дукха промышленни кхачанаш товараш. ЧӀоагӀа баркал оал оаха шоана балха моттиг даха гӀо дарах».

ХӀана Госкомитето а моттиганашкарча цун уполномоченашка а болхлой хьожабу кхыкъа боахама лоархӀамеча гӀишлошка а йоккхача предприятешка а.

КАТЭК - Канско - Ачински довгӀора - энергетически комплекс даьхен а дунен а энергогӀишлошъяра практика эгара йоккагӀчарех цаӀ хьалъеча.

На хьалъю Красноярски крае. Укхаза хьех гӀишлошъяра ерригача профессех бола болхлой. Юкъера бетта доакха алапи 270—300 сом да. Специальность йоацар треста дешара комбинате Ӏомаву.

Ростовски областа Волгодонск яхача городе хьалъеш я «Атоммаш» яха завод.

«Волгодонскэнергострой» треста долаш да лакха оасаре йолаш болх бе. даха, дӀахо деша, салаӀа мел эша хьалаш.

Камски автогиганта шоллагӀа аргӀа я хӀана хьалъеш: КПСС XXVI съезд хьаеллаш КАМАЗа шоллагӀа аргӀан керттера объекташ хьалъяьяха доп денад дукха эзараш болхлой болча коллективо. Уж декхараш кхоачашдара цига массаза а эшаш ба гӀишлошъераш.

Ишта болхлой эш Барнаульски ТЭЦ хьалъеча управленена, «Пермьстройпуть» управленена, «Приморстройтранс» треста. Новороссийски къахьегама ЦӀеча Байракха орден лелаеча порта. Кемеровски областерча «Беловошахтстрой» треста, Курски аномале хьалъеча Оскольски электрометаллургически комбината. Норильски горнометаллургически комбината, «Рязанооблстрой» управленена, кхычахьа.

Радиога ладувгӀаш, центральни телевидене гидро а йоахала а электростанцеш. Ӏаьрнасчен е сайрда бос болчеи металлурге предприятеш хьалъечара. машиналъкъаш дехкачара. юрта боахама гӀирсаш дечара центральни телевидене еча передачашка хьожаш шоана хьалхашка отт «МалагӀа специальностащ эш?» «МалагӀа професси Ӏомае йиш я», «Стройка, город дерӀаяра перспективаш малагӀаш я?» яха а кхыдола а хаттараш.

Цу хаттарий уйла еш дага кхаба деза башха-дикача язархочун коммуниста Островский Николая дешаш: «Вай цига хӀара йоӀа, зӀамигача сага шерра хьайийлла я вахара наӀараш. Уж кхача йиш я знаней, ираза, сийлен лакхаленашка, бакъда, цу дерригнега вугаш цхьа никь мара бац — турпал1е цӀенача къахьегамга, сий дола, сийлахьа турпала хинна дӀаэттача къахьегамга бода никъ».

Из тайпа гӀа баккхалехьа, кагирхойи доккхагӀа дараши, ха шоашта оашош болх бергболчара вахара хьалаш.

Лакхе йийцача стройкашкара а кхычахьара а болх бара, вахара хьалаш довза безам бараш бахка мегаргба НГӀАССР къахьегама йолча Госкомитета райисполкомашкара уполномоченаш болча а гор. Грозне Комсомольски улицагӀа № 41 йолча адресагӀа Госкомитете а. Цига шоана кхоп лургда шун ха безам мел долчоа.

И. ГУБАЕВ,
Къахьегама йолча НГӀАССР Госкомитета председателa заместитель.

КЪАХЬЕГАМА СЕМЕСТР ДӀАЙОЛАЕШ

Селхан шоай кхоалагӀа къахьегама семестр дӀайолалар белгалдоккхача митинге вӀашагӀкхийтта хилар Нохч - ГӀалгӀай областной студентий гӀишлошъеча отрядий бӀухой. Хьалха санна цу дийнахьа а Ӏурра уж вӀашагӀкхийтар Грозне керттерча майдан тӀа. В. И. Ленина цӀи лелаеча цу майдан тӀа ахкан замалахьа гӀишлошъеча, кхычка хьийкъа баьцадарваш чура шоаш бахалехьа вӀашагӀбетталулга республика студентий дика традици а хиния дӀаэттад.

«Парте XXVI съезда дайма доаггӀа накъагӀоргда», «Хьона, Даьхе, тха къахьегам а дегай йӀовхал а», «Нохч - ГӀалгӀайчен комсомола 60 шу дизара — 60 ударни вахта!» яха а кхыдола а лозунгаш дахьаш баьхнача студенташа дика кийчо яьй шоай къахьегама семестра. Халкъа боахама тайп-тайпарча объекташка къахьегарца цхьана цар тӀалийцача социалистически декхарашка белгаладаьд общественно - политически вахаре а хьинаре дакъа лоацилга. Цу гӀулакха линейни а зональни а отрядашка вӀашагӀъеллай 436 саг юкъевола 46 агитбригада, 64 лекторски группа, гулдаьд кхо ээар совгӀа книжка. Ишта кагирхой къахьегама хьинар тохкаш хӀама хилар церех 8,5 ээар саго Грозный тоаяра йолча воскресникашка а хьайбашта доакъар Ӏалашдеча а болх барах.

Къахьегама семестр дӀайоалара хетаяь митинг хьайийлачул тӀехьагӀа областной ССО командирага С.-С. Мурдаловга цхьанена тӀехьа шоллагӀчо лун рапорташ делар отрядий командираша. Духха ха йоацаш хиннача КПСС ЦК июльски Пленуме материалаша, парте XXVI-ча съездах болча хоамо хьинар совдаьккхача ССО бӀухоша шоашта хьалхашка латта декхараш диза кхоачашдергхиларах аьлар парте обкомага, ВЛКСМ обкомага ше дешача рапорта тӀа С.-С. Мурдалова. Укх шера духхьашха Тюменски областе буруьэ деттача къахьегаш хургья, аьлар цо. академика М. Д. Миллионщикова цӀерагӀча мехкадаьтта института студентий 300 сагах латта отряд. Алтайски крае гӀишлош еш хургва Л. Н. Толстой цӀерагӀча Нохч - ГӀалгӀай пачхахьалкхен университета А. Шерипова цӀерагӀча отряда 350 бӀухо.

Митинге гулбеннараш къахьегама семестр дӀайолаялараца даькъала бийцар ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара Г. Эльмурзаева, А. Шерипова цӀерагӀча отряда комиссара В. Адсаламова, «Кавказ-80» яхача отряда бӀухочо Н. Куркиева, «Консервплодоовощ» объединене парткома секретара В. С. Головченкос, ССО ветерана, КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома инструктора С. А. Эдисултанова. Цул тӀехьагӀа совгӀаташ дӀаделар къахьегама семестр кийчо еча хьалхара кхо моттиг яькхача кооперативни техникума, медицински училищан Гудермесски педучилищан отрядашта. Областной ССО бӀухочун дув Ӏобийшар «Экономист-80» яхача отряда бӀухочо М. Стригунцовас.

Митинг чакхььнначул тӀехьагӀа Сийлахь - йоккхача Коталон 35 шу дизара цӀерагӀча Ерригсоюзни ССО-ян чуйоагӀаш йолча областной отряда бӀухой шоаш къахьегаргдолча моттигашка дӀабахар.

С. ПАРЧИЕВ.

СУРТА ТӀА: В. И. Ленина цӀерагӀча майдан тӀа «Эрзи-80» яхача отряда бӀухой.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КАГИРХОЙИ МЕХКАРИЙ!

№ 4 йолча Грозненски профессионально - технически училище 1980—1981 дешара шера дешархой деша дӀачувоалаве

ДӀАХОИТ

8—10 классе чакхъяьккхараш.

Дешара ха 1—3 шу.

Укх профессех:

1. Мехкдаьттех газ йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурува тохача бурильщика гӀоьнча.
2. Буровойшта гӀулакх деш вола электромонтер,
3. Электрогазосварщик,
4. Слесарь-авторемонтник,
5. Химически анализа лаборант,
6. Топограф-геодезист,
7. Плиточник-отделочник - штукатур.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багӀача хана дешархой Ӏалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производствени практика йолча хана дешархойта шоай специальностагӀа доагӀача юкъарча алапех 33 процент мара дӀатеа. Училище деша вагӀаш кьокха ха къахьегама стажа вӀадоарзӀ. Дешар хьехаш ба юкъера технически лакхерен образовани йола мастераш. Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дӀалуш йола экзаменаш толаме дӀенна а болча кагирхоита юкъера образовани яккхарах дола аттестати професегӀа разряд енна дола аттестати дӀалу. Училища чакхъяьккхараш шоай специальностагӀа городе Грозне болх бе дӀахьожабу.

Училище деша отта безам болчар училища директора цӀерагӀа хьачудала деза ер документаш:

Заявлени,
Образование хьакъехьара тешал е аттестат,
вахача моттигера справка,
ваьча хана дола тешал е паспорт,
3х4 размер 6 фотокарточка.

Документаш хьачуяйду хӀара дешна Ӏуйрийна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Занятеш дӀайолалу 1980 шера 1 сентябре.

Хьаьнсара доттагӀий! Тха училище деша отта!

Из чакхъяьккхачул тӀехьагӀа оашош хержача специальностагӀа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах, хӀаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, 364029, 12 участок, ГПТУ-4. Автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5. «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА.

16.00 — «Берала тӀехьара аьха» яха бӀарштӀдола телевизионни дукха серийни художественни фильм. ШоллагӀа сери.

16.55 — «Кагирхой адресаш».

17.00 — «Къахьегама сийлени хьалхалаттараш». Латвийски ССР Римски района «Коммунизм» яхача хоатӀара самарлай фабрика коллектива хьакъехьа.

18.00 — П. Чайковский — ШоллагӀа симфони.

18.45 — «Тахан дунен тӀа».

19.00 — «Хи» яхача программа почта. Передача дӀахьу комментатора Е. Синицына.

19.30 — «Барттайна дезал — цӀайна». Музыкальни программа.

20.00 — «Жак Оффенбах» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. «Буфф Парижьен» яха хьалхара сери.

21.00 — «Ха».

21.35 — «Фу? Мича? Маца» Телевизионни викторина. Йистедаьлча «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.00 — Ӏилман-популярни фильм.

17.50 — Дунен халкъашта юкъера обзорени (гӀалгӀай меттала).

18.05 — Киножурнал.

18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».

18.35 — «Амура тӀера Селелда» яха документальни фильм.

18.45 — «ДоттагӀий дааттах» яха фильм.

19.00 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

19.30 — Велоспортах йола СССР чемпионат (трек).

20.15 — «Вийса дааьхала хийла шун, бераш».

20.30 — «Правда» газета политически обозревателa Жукова дунен халкъашта юкъерча тешал йола беседа.

21.00 — Хренников — 3-гӀа симфони.

21.40 — «Королева рыцарь» яха художественни фильм.

9 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.40 — Ӏуйрийнара гимнастика.

9.05 — «Жак Оффенбах» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. «Буфф Парижьен» яха хьалхара сери.

10.55 — Советски плае ансамбла выступлени.

10.20 — «Кинонахъбара клуб» йистеьннча — кердадараш.

14.30 — Кердадараш.

14.50 — «Ахархочун цӀагӀа дӀачувала». Нечерноземни юртахой цхьа баха цӀенош хьалдара гӀулакхах дола документальни фильм.

15.40 — «Берала тӀехьара аьха» яха бераша дола телевизионни дукха серийни художественни фильм. КхоалагӀа сери.

16.45 — «Тха Кассиль». Йовзинарг 75 шу дизара.

17.15 — «Халкъа инструментальни оалаш».

18.00 — «Мичад шо, турпалхой!»

18.30 — «Самукъане ноташ».

18.45 — «Тахан дунен тӀа».

19.00 — «Бермануцни» яхача телевизионни документальни фильма премьера.

19.30 — «Балетни зарисовкаш». Фильм-концерт.

20.05 — «Жак Оффенбах» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. «Господин Шуфлери» яха шоллагӀа сери.

21.00 — «Ха».

21.35 — СССР пачхахьалкхен академически Донаккха театра серийни ансамбла концерт. Художественни куйгалхо, РСФСР халкъа артист Ю. Рентович. Йистедаьлча «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.55 — Документальни фильм.

18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».

18.30 — «Хьалхалатта опыт массанена дӀайовзийта». Мехкадаьтта чаккхдоаккхарий яхь. КхоалагӀа передача.

19.15 — Йлатахь — партийни йоазо. Пантерчни района къахьегаме болча.

19.56 — Мехкашкеи континенташкеи гӀолла.

20.15 — «Вийса дааьхала хийла шун, бераш».

20.35 — КПСС XXVI-ча съезда чакхдоалаш. «Яхь: опыт, гӀулакхаш» (гӀалгӀай меттала).

20.45 — Харьковски филармоне симфонически оркестра концерт.

21.40 — «Адами Хьавам» яха художественни фильм.

РАДИО

8 ИЮЛЬ

6.40 — Юртара Ӏуйре (эрсий меттала).

7.15 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор.

7.22 — «Сердало» газета обзор.

7.30 — Хоамаш.

8.15 — Передачай программа.

8.25 — Хьакисарча мехкаш дола кхетам (гӀалгӀай меттала).

8.40 — Дунен халкъашта юкъерча обзорени (нохчий меттала).

9.15 — «Тхога чудув» яха радиовыпуск (гӀалгӀай меттала).

9.30 — «Къона замикхо» (гӀалгӀай меттала).

16.00 — Передачай программа. Хьоттамах бола хоам (эрсий меттала).

16.01 — КПСС XXV-ча съезда диза наькъа гӀо. «Социалистически вахь кевдача этапа (эрсий меттала).

16.15 — «Город — юртана (нохчий меттала).

16.30 — Ялат кхуьача хьалхалаттараш(та) дола концерт. (гӀалгӀай меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

18.30 — Хоамаш.

«Комсомольское племя» газетий обзор.

7.25 — «Ленинни некъ» газета обзор.

7.30 — Хоамаш.

8.15 — Передачай программа.

8.25 — Нравственни кхетамца кхебар эргадаьккхо тоаде. Нохч-ГӀалгӀай АССР культура министра заместителa Митрофанова къамаьл (эрсий меттала).

8.40 — ДоттагӀлен лаьрраш (нохчий меттала).

9.15 — Коммунисташ хьье хьалха ба. Корреспонденци (нохчий меттала).

9.30 — «Микрофонаца Грозне гӀолла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).

10.00 — Передачай программа. Хьоттамах бола хоам (эрсий меттала).

10.01 — Халкъа тӀахьежам дӀехьош ба (гӀалгӀай меттала).

10.20 — Советски композитора эхар (эрсий меттала).

10.40 — Ашараш.

10.48 — Сесалай кхамаш. Корр. (нохчий меттала).

19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

18.30 — Хоамаш.

9 ИЮЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий».

Хоаттам

Тахан республике гӀоллеи Грознен хувцалуш морхаш а йолаш. Йовчан а йоацаш. Малхбоалехьара секунде 3 — 8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 23 — 28, Грозне 26 — 28 градус. ЙӀовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш. Йовчан а йоацаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 13 — 19, дийнахьа 23 — 28 градус. ЙӀовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТӀема шераш дагалувцаш

ЦХЬАН ДИЙНАХЬА...

1942-ча шера эскаре гӀулакх де вийхача Вологодски областерча Высокое яхача юртара Лукашов Александр Павлович Грозне нийсвелар. Укхаза полковой школера кхаь бетта курсаш яьха ваьлча из хьожавир Ленинградски фронте отделене командирала. Цкъа тӀом болаш кулга чов йир цунна. Чов йирзачул тӀехьагӀа дивизионни разведке хьожавир Лукашов, дакъа лаьцар по Ленинграда баь хиния го бохабеча а.

1944 шера январь бетта чукьийдача Ӏалаьмате чӀоагӀа чов хинна ловзвир Александр Павлович. Вай эскар гӀаьрахой делхабеш хьалхашкахьа дӀадахар, хӀаьта ер боабаьраши лозабаьраши лохаш лелача командо лаьтта кӀалара кхал а ваьнкха юха госпитале хьожавир. Лукашов гӀулакх деш хиннача часте ер вениила а лаьрхӀа. из вахача юрта Лукашов вийнав аьнна каьхат дахьийтар. ЦӀегӀарчар а гаргарчар а укханах таьаст даьчул тӀехьагӀа, госпиталера укхайтар каьхат дера. ТӀем тӀа хийла нийслора уж хӀамаш.

Лукашов Александр Павловича эскарцара гӀулакх чакхдаьлар Японеца хинна тӀом чакхбаьннячул тӀехьагӀа, гурахьа 1945-ча шера. ХӀана А. П. Лукашов Карабулакерча химически реагентий заводе слесарь ва. Дика къахьегаш хиларца цунна деннад тайп-тайпара къахьегама совгӀаташ. Цунах лаьца дувца дукха да, цхьабаьнда. са безам ба тахан цо дакъа лаьцача цхьан тӀемах ладе.

Фашисташта доккха гӀо денад аьнна хоам бар хинна. Из гӀулакх тахка дезаш дар. цудухьа гӀаьрахой тыле яхийта хьожайир разведгрупа. Царна юкъе вар А. П. Лукашов а. Минай аренех вай сапераша яхьа сахьат хьалха яьккхача «коридоре» гӀолла кӀай халаташ а духхаш итт ӀинкаргӀа доладелар.

Ӏалаьмате бехктоххаме декхар дар хьалханка лаьттар. Цхьа юкъ ма яьллинге йола елар етта йоккхий топаш МоастагӀашка вай разведчикаш ца эйита вай эскаро еттар уж. Цхьан юкъа таба безаш хилар ераш, хӀана аьлча, немцаша юхетта йолаьча йоккхийта топаша сийрдаьяккхалр аре. Текхаш разведчикаш болхаш делхача лаь юкъе гӀолла хоаелар аьнна саьргех моастагӀаша яь нарт. Дукха ха ялалехьа хьахезар немцаша шоайла деш дола къамаьл.

— Лукашов, хьо саца! аьлар группа тӀавиллачо. — хьай пулеметаца лорадергда Ӏа тхо, тӀехьашка доалача хана, хӀаьта ножаш сона тӀехьа! — аьнна волавелар из.

Цига хьежаш ше мез ха яьккхай дагадагӀац Александр Павловичa, цхьабакъда, цхьа ха-юкъ яьлча цигара хьахезар лелхаш йола гранаташ, цу юкъа урагӀа яха яьлар ракеташ. Дукха ха ялалехьа Лукашов уялача йоккхача топо баькхача кӀоага цу гулбала болабелар укхан новкъостий шоашпа «метта» вахьаш вола немце а волаш.

Деррига а дика чакхдоалаш латтар гуча ца боалаш вай разведчикаш немций болча дӀа а кхаьча, ца хайтташ хаьхо а вийна блиндажа тӀаболабечнача хана, молаш баьгӀаш болча фашисташта къаракъ да вохийташ вола немце дукьал ийсвелар аккхарна. Ераш бӀарга а байна, сов кхеравенна цунга даьнача цӀогӀо кӀорзагӀбаьха фашисташ ирален болабелар. Теха из немце Ӏо а вилла. цу блиндажача гранаташ чу а тайса, царех хьалаьца яхьа фашист дӀа а вийхка вӀенгахьа байраар разведчикаш. Цигара чӀоагӀа лозаваь хиннавар аккхар новкъост а. Из вар цар плащ-палатка тӀа а вилла вахьаш хиннар.

— Тхо дӀадолх «мотт» а нийна, Лукашов, хьойп, — кхы шин новкъоста цӀа лаьккхар тӀавиллачо, — немций тӀехьа баргба, уж юхатохалаш баш! — аьнна приказ делар.

Дукха ха яккханзар фашисташа гучабала, цар детта цӀогӀарча юхе гӀолла лела пхорчаши хьувза даьлар юхебисачарна тӀагӀолла. Дукха ха ялалехьа вежар укхан цхьа новкъост. шоллагӀчов хилар. Цхьаь висар Лукашов. Духьал эттар цунна дӀадаха ший дӀаьха доаца вахар. Го бе болабелар немций, ер дийна волаш кара вига дага болаш.

— Дийна волаш кара-м шоана ца гӀо, — аьнна шийна юхе Ӏойиллар ужиьо тепча...

Кхоачалуш латтар патронаш, шийна юхе ювлаш йола вай автоматаш укханна хезача. «Мотт» нийца дӀа а баха, аккхарна гӀо де юхабаьхна новкъостий бар уж. Массехк гранат яйккхар моастагӀий болча оагӀорахьа. Фашисташта тыле чубаха вай салташа кхайса хиннаяр уж гранаташ. Юхебиса немций байдар, боабаьраш а лозабаьраш а йица юхабийрзар вай салтий.

«Метта» вена хинна немце дукха хоаш хиннавар. Чухьовда а фашисташта дикка етта а вӀаштӀехьдаьлар из фашист бахьан.

Шоашта тӀадилла декхар тӀехдика кхоачашдарах ерригача группана делар правительствени совгӀаташ, хӀаьта царна юкъе Лукашов Александр Павловича — ЦӀеча Седкъа орден.

В. ЛЕБЕРДА.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителa — 9-24-03; бехктоххаме секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахаре — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кхьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00259. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3237.